

Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya

ANÀLISI DE LA POLÍTICA ECONÒMICA DEL GOVERN DEL PARTIT POPULAR EN EL PERÍODE 2011 – 2015

Treball de Final de Grau

Eloi Masnou Crosas

eloi.masnouvic.cat

Administració i Direcció d'Empreses

Facultat d'Empresa i Comunicació

Tutor: Dr. Rafa Madariaga Sánchez

Vic, 1 de juny de 2015

ÍNDIX

1.	INTRODUCCIÓ	3
2.	POLÍTICA MONETÀRIA DEL BANC CENTRAL EUROPEU (BCE)	6
3.	POLÍTICA ECONÒMICA DEL GOVERN DEL PARTIT POPULAR (PP) EN EL PERÍODE 2011 – 2015	10
3.1.	POLÍTICA FISCAL	10
3.1.1.	POLÍTICA IMPOSITVA	10
3.1.2.	LLUITA CONTRA EL FRAU FISCAL?	23
3.1.3.	GESTIÓ DE LA DESPESA PÚBLICA	24
3.1.4.	EVOLUCIÓ DEL DÈFICIT	27
3.1.5.	EVOLUCIÓ DEL DEUTE PÚBLIC	29
3.2.	REFORMES ESTRUCTURALS	30
3.2.1.	REFORMA LABORAL	30
3.2.2.	REFORMA DE LES PENSIONS.....	34
3.2.3.	REFORMA DE LA SANITAT.....	36
3.2.4.	REFORMA ELÈCTRICA	39
3.2.5.	REFORMA BANCÀRIA.....	43
4.	CONCLUSIÓ	47
5.	BIBLIOGRAFÍA	51

1. INTRODUCCIÓ

La política i l'economia són dues disciplines que estan estretament relacionades i que es condicionen mútuament. Una situació de bonança econòmica permet la realització d'una política més sensible socialment i més pròxima al ciutadà. D'altra banda, un període de crisi com el que hem viscut en els últims temps implica, generalment, unes polítiques de caràcter més antisocial i excloent.

Amb l'esclat de la crisi econòmica a Europa a finals del 2008, els països del vell continent van tenir una resposta homogènia i van apostar per una política econòmica expansiva. No obstant això, a principis de 2010, la Unió Europea i el Fons Monetari Internacional van consensuar un gir en la política econòmica posant, a partir d'aquell moment, l'austeritat com a única alternativa possible. A Espanya, l'escenari no fou diferent. José Luis Rodríguez Zapatero va haver d'adequar-se a les exigències dels organismes internacionals i apostar per una forta contenció de les despeses. El testimoni el recolliria Mariano Rajoy un any després, el 2011, moment en què guanyen les eleccions estatals per majoria absoluta. En aquest context conflueixen tres fets que despertem el meu interès per analitzar l'acció del govern espanyol enfront de la tempesta econòmica dels últims anys: en primer lloc la meua predisposició per la política i l'economia; en segon lloc la curiositat per analitzar la reacció del govern central als esdeveniments econòmics; i finalment les conseqüències de les seves accions en la societat.

Fins ara, l'opinió pública i els mitjans de comunicació han estat els principals agents avaluadors de la legislatura del Partit Popular iniciada a finals de 2011. Moltes vegades, però, aquestes anàlisis estan realitzats des de la subjectivitat, el ressentiment o el partidisme, i el que és encara més preocupant, sense disposar de la informació necessària que els legítimi a fer-ho. És per aquest motiu que el primer objectiu del treball és fer una anàlisi acurada de la gestió econòmica i política del govern central deixant de banda, en la mesura del possible, els sentiments o prejudicis que podia tenir abans d'iniciar aquest estudi.

El segon objectiu del treball és poder donar resposta a algunes de les preguntes que m'han sorgit al llarg dels quatre anys acadèmics. La teoria econòmica, segons J.M. Keynes, un dels màxims exponents en aquest àmbit, explica que la millor manera de superar una profunda crisi econòmica és augmentant la despesa pública per tal d'augmentar també la demanda agregada. En aquest treball voldria esbrinar perquè el govern de Rajoy està fent justament el contrari i si la política que ha adoptat ha estat beneficiosa per a l'economia i per a la societat. I no només això. Del conjunt de mesures que han implantat en els quatre anys de legislatura, també m'agradaria destriar quin és el col·lectiu que en surt més beneficiat i si darrere d'aquestes decisions s'hi amaguen motivacions i interessos allunyats del que seria realment adient en aquest escenari econòmic.

Per últim, el tercer objectiu que em plantejo en aquest treball és evidenciar o desmentir el fet que les polítiques del Partit Popular han anat tothora encaminades a afavorir els col·lectius més adinerats, carregant el pes de la crisi econòmica a la classe mitjana, tal com se'ls critica des dels partits de l'oposició.

Així, doncs, per tal de complir aquests objectius inicials he fet una anàlisi de les mesures implantades pel govern del Partit Popular al llarg dels seus quatre anys de legislatura dividits en dos grans capítols.

El primer capítol, *Política monetària del Banc Central Europeu (BCE)*, explica la pèrdua de competències que va patir Espanya amb l'entrada a la Unió Europea i al Sistema Monetari Europeu. També descriu els mecanismes dels quals el Banc Central Europeu, organisme encarregat de realitzar la política monetària de la zona euro, disposa per influir en l'economia real dels estats i les noves accions que s'ha vist obligat a utilitzar a partir de 2008, moment en què la crisi econòmica afecta directament a gairebé la totalitat d'Europa. La competència del BCE en la política monetària europea és rellevant en aquest estudi perquè cal ser conscient que aquest fet disminueix el marge d'actuació dels governs dels estats a l'hora de fer front a situacions de crisi econòmica.

El segon capítol del treball, *Política econòmica del govern del Partit Popular (PP) en el període 2011-2015*, analitza la política econòmica del govern del Partit Popular en els quatre anys de legislatura posant èmfasi en dos grans blocs, el de la política fiscal i les reformes estructurals.

El primer bloc d'aquest capítol analitza les mesures preses pel govern central en matèria de política fiscal. S'incideix en els principals impostos que contribueixen a la recaptació com són l'IVA, l'IRPF i l'impost de societats; s'analitza si s'han implementat mesures contra el frau fiscal; s'estudia la gestió de la despesa pública a través de l'anàlisi dels pressupostos generals de l'estat; i finalment s'observa l'evolució del dèficit i del deute públic espanyol. En aquest bloc, òbviament, s'ha tingut en compte només els darrers quatre anys de legislatura del govern presidit pel Partit Popular.

El segon bloc d'aquest segon capítol estudia algunes de les reformes estructurals més importants que ha realitzat el govern per la seva influència directa en els ciutadans. En aquest sentit, les reformes subjectes d'estudi han estat la reforma laboral, la reforma de les pensions, la reforma de la sanitat, la reforma del sector elèctric, i per últim, però no menys important, la reforma bancària. Totes aquestes reformes han tingut una forta repercussió en els mitjans de comunicació precisament per la seva influència econòmica en els ciutadans.

Per fer aquest estudi, la metodologia que he aplicat en cadascun dels punts del treball ha seguit sempre uns paràmetres semblants. En primer lloc explico la temporalitat de la mesura així com el suport parlamentari que va tenir en el moment de l'aprovació. En segon lloc, acompanyo una explicació sintetitzada de les principals novetats de la

reforma realitzada pel govern, seguit dels objectius que s'havia proposat aquest amb l'execució d'aquesta modificació de la llei. Per últim, es realitza una avaluació el més objectiu possible dels resultats utilitzant, sempre que ha estat possible, dades numèriques extretes de documents oficials facilitats pel govern o algun altre organisme europeu o internacional. En alguns dels capítols no ha estat possible fer una avaluació de les conseqüències socials i/o econòmiques de les reformes, ja que l'horitzó temporal dels objectius està fixat a llarg termini.

Així, doncs, el treball requereix una recerca profunda de dades i d'informació en la qual es prioritzen les fonts primàries i les dades oficials per tal que l'anàlisi tingui el rigor necessari.

Aquest treball d'investigació doncs, té l'objectiu de dur a terme una anàlisi acurada i precisa de les polítiques econòmiques del govern espanyol en el període comprès entre 2011 i 2015. La legislatura del Partit Popular no ha acabat encara i, per tant, de ben segur, es duran a terme altres reformes i mesures. No obstant això, per les accions dutes a terme fins al moment, crec que ja podem tenir una visió panoràmica de quina ha estat la seva política, quines han estat les seves prioritats i el resultat de les mesures implantades.

Per últim voldria agrair molt sincerament l'assessorament i el suport que en tot moment he tingut per part del meu tutor de treball de final de grau, el Dr. Rafa Madariaga. També agrair-li l'entusiasme que m'ha sabut transmetre per la política econòmica motiu clau pel qual he escollit la temàtica d'aquest estudi.

2. POLÍTICA MONETÀRIA DEL BANC CENTRAL EUROPEU (BCE)

Des de l'entrada a la Comunitat Europea l'any 1986, Espanya ha gaudit de molts dels avantatges que genera ser dins d'una de les zones econòmiques més importants del món. Tanmateix, la seva admissió a la Unió Europea ha provocat també que hagi hagut de renunciar a diversos dels instruments polítics, legals i econòmics que gaudia abans de la integració. Així, ser un país membre de la UE té avantatges, però també inconvenients.

La creació de comerç, la reducció dels costos directes amb l'eliminació de les duanes, l'aprofitament d'economies d'escala, la major competència, la supressió de la incertesa del tipus de canvi amb la introducció de l'euro, l'augment del poder de negociació enfront altres zones econòmiques o la possibilitat de rebre ajudes econòmiques pel desenvolupament regional són alguns dels beneficis de pertànyer a la Unió Europea. No obstant això, i com hem dit abans, també té conseqüències negatives. La pèrdua de sobirania en política exterior i monetària, la desviació del comerç a causa d'un aranzel únic i més elevat, l'augment de competència per la integració comercial, la concentració regional excessiva o la major competència en el mercat de treball en són alguns exemples. Els països doncs, han hagut de renunciar a molts dels instruments nacionals habituals per tal de gaudir dels avantatges que et proporciona estar a la Unió Europea.

Segurament, l'acte més important de renúncia que han acceptat els països membres ha estat l'acceptació de l'euro com a mitjà d'intercanvi l'any 1999, abandonant la possibilitat d'intervenir en la política econòmica. Aquesta, a partir de llavors, ja no seria gestionada pels respectius bancs centrals, sinó per una única institució, el Banc Central Europeu, que és qui gestiona la política monetària dels actuals dinou estats membres que, com Espanya, van decidir renunciar a aquest important instrument de la política econòmica.

El Banc Central Europeu, té com a principals funcions definir i executar la política monetària de la zona euro, dirigir les operacions de canvi de divises, vetllar per les reserves exteriors del Sistema Europeu de Bancs Centrals i promoure el bon funcionament de la regulació del mercat financer a més de tenir el dret exclusiu d'autoritzar l'emissió de bitllets i moneda. A partir de 2014 i a causa de la crisi financera, el BCE aconseguiria plenes competències en matèria de regulació del sector bancari, que fins llavors estava transferida als Bancs Centrals dels diferents països.

Tot i aquestes diverses i complexes funcions, l'objectiu primordial d'aquesta institució és assegurar l'estabilitat de preus a l'àrea monetària europea. Per estabilitat entenem una inflació anual pròxima al 2% pel llindar inferior. Per aconseguir aquest objectiu principal, l'Eurosistema té tres mecanismes principals:

- Les operacions de mercat obert que permeten controlar els tipus d'interès, gestionar la situació de liquiditat del mercat i orientar la política monetària. Consisteix en la compra o venda d'actius per part del BCE per tal d'injectar o retirar temporalment part de base monetària.
- Les facilitats permanents en les quals es proporciona o s'absorbeix liquiditat i controla els tipus d'interès del mercat a un dia. Consisteix en oferir a les entitats de crèdit liquiditat per tal que aquests ajustin la seva mitjançant l'atorgament de crèdits o cessió de dipòsits a un termini molt curt de temps.
- Manteniment d'unes reserves mínimes, que s'aplica a les entitats de crèdit de la zona euro. El BCE fixa en coeficient de reserves mínimes i les diferents entitats de crèdit han de vetllar per mantenir-les. Com més elevades són les exigències del BCE i per tant, més alt és el coeficient de reserva, menys liquiditat disposarà el banc i viceversa.

Amb aquests instruments, el BCE pot controlar i variar els tipus d'interès, la liquiditat del mercat i per extensió, mantenir l'estabilitat de preus. Amb l'esclat de la crisi al setembre de 2008 als EUA i amb la posterior globalització d'aquesta, el BCE ha hagut de variar la política monetària, per mitjà de la disminució de l'interès oficial, amb l'objectiu de crear un efecte expansiu sobre la renda i contrarestar així els efectes contractors de les polítiques fiscals de retallades imposades per la troika, sobretot als països perifèrics d'Europa.

Així, l'evolució del tipus d'interès oficial per part del Banc Central Europeu ha estat el següent:

FONT: BCE

A finals de 2008 esclata la crisi a Europa, agreujada sobretot als països perifèrics, i el BCE no mourà fitxa fins al 15 d'octubre d'aquell mateix any quan redueix el tipus

d'interès del 4,25% fins al 3,75%. A partir d'aquí i fins al 13 de maig de 2009 hi hauria consecutives disminucions, sis en concret, fins a situar el tipus d'interès a l'1%, nivell que es mantindria fins a mitjans de 2011.

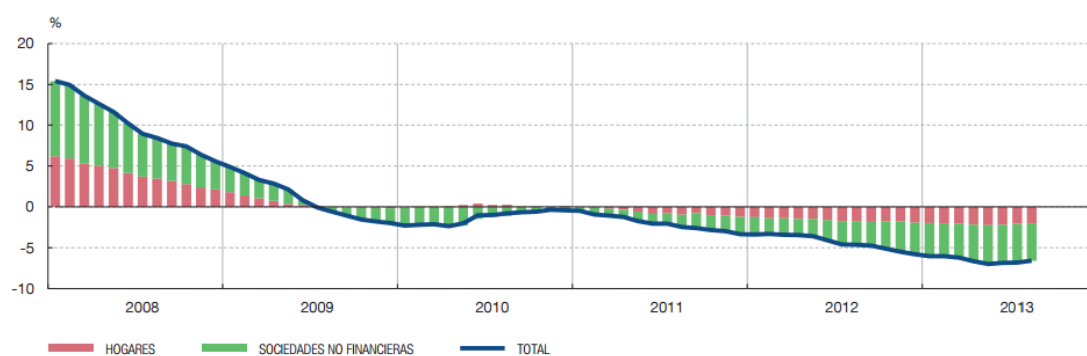
L'any 2011, davant les suposades expectatives d'inflació, els dirigents del BCE, liderat aleshores per Jean Claude Trichet, van dur a terme un seguit d'incrementos per tal d'evitar un suposat augment de preus. Així, primer es va augmentar fins a l'1,25% i posteriorment fins a l'1,5%.

Aquest augment dels tipus d'interès duraria tan sols mig any, ja que el 9 de novembre de 2011 es tornaria a reduir el tipus a l'1,25% i un mes després assoliria, altre cop, el nivell anterior a la pujada. A partir d'aquí i fins al 10 de setembre de 2014 hi hauria cinc disminucions fins a assolir el mínim històric del 0,05%, nivell que encara ara perdura.

Cal dir que aquesta dràstica disminució de l'interès no ha tingut conseqüències visibles en l'economia real. La injecció de liquiditat del BCE als bancs comercials dels diferents països mitjançant les línies de crèdit a interessos molt reduïts (LTRO al desembre de 2011 i gener de 2012) i la disminució del tipus d'interès no va aconseguir fer fluir el crèdit a les famílies i empreses i tenir un impacte real sobre la renda dels països. Això fou provocat per la ja precària situació de les entitats financeres que destinaven l'excés de liquiditat a compensar la devaluació dels actius del seu balanç, sobretot, i en el cas d'Espanya, per la disminució del valor dels béns immobles. Precisament, en el següent gràfic es pot observar aquesta tendència regressiva del crèdit bancari a Espanya. Vegem que fins a mitjans de 2009 el creixement interanual es mantingué encara en positiu, tot i que cada vegada menor. No obstant això, a partir d'aquest moment entrem en una etapa de decreixement constant amb un major impacte a les societats no financeres. Adonem-nos que la injecció de liquiditat per part del BCE als bancs europeus a través de la línia de crèdit LTRO a finals de 2011 no servirà per fer repuntar el crèdit, que continuarà caient de forma preocupant.

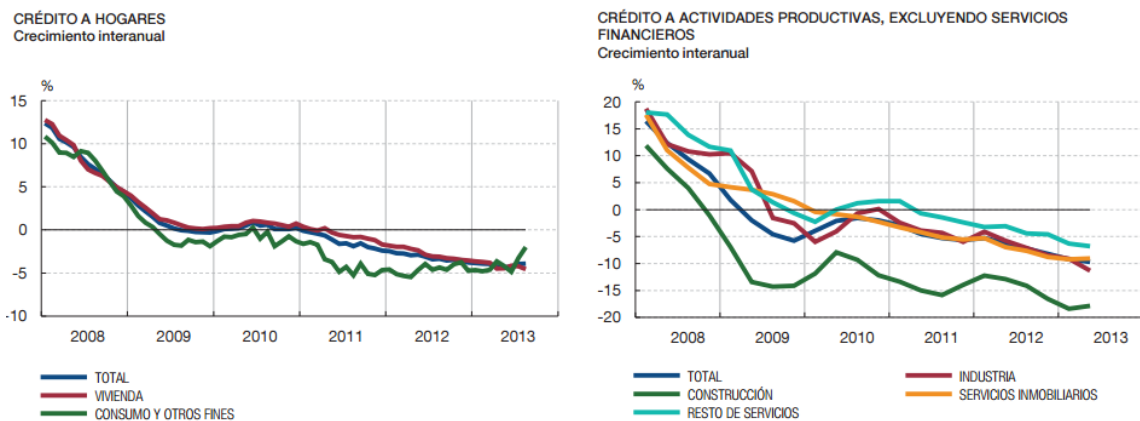
EVOLUCIÓN RECIENTE DEL CRÉDITO

CRÉDITO A HOGARES Y A SOCIEDADES NO FINANCIERAS
Crecimiento interanual y contribuciones

FONT: BANC D'ESPANYA

La disminució del crèdit a les famílies i a les empreses té unes implicacions molt importants, ja que té com a conseqüència la disminució del consum en el primer cas, i la impossibilitat de refinançament, d'inversió i en definitiva de manteniment de l'activitat en el segon. Ho poden veure en els següents gràfics realitzats pel Banc d'Espanya. La reducció al crèdit a les llars causa una disminució del consum de les famílies i per tant, provoca, com a segona conseqüència, una disminució de l'activitat de les empreses. Per altra banda, en el segon gràfic, es detalla la disminució del crèdit diferenciant diversos sectors de l'economia. Posem especial atenció amb el sector de la construcció, el qual té un ritme de decreixement molt més elevat que els altres sectors productius.

FONT: BANC D'ESPANYA

Aquestes dificultats provocades per la manca de crèdit foren agreujades per l'absència d'una sobirania nacional plena en concepte de política monetària. Si Espanya hagués tingut plens poders en aquest concepte, segurament hauria tingut les mateixes dificultats per aconseguir que les disminucions de l'interès o injeccions de liquiditats als bancs comercials afectessin l'economia real, però hauria tingut altres instruments per actuar, com la depreciació de la moneda. Aquest punt és important per entendre que, el govern espanyol, només podia controlar els instruments econòmics relatius a la política fiscal. Podia decidir quina quantitat i amb quines partides gastava els diners recaptats dels contribuents, però no podia decidir si imprimir més moneda, afavorir el crèdit o incentivar les exportacions gràcies a una depreciació de la moneda.

Per tant, com hem explicat abans l'entrada a la Unió Europea té molts avantatges. No obstant això, i en esclatar la crisi, el marge de maniobra per superar-la ha estat molt més reduït. Estar sota el paraigua de la UE ens evita mullar-nos el cap, però no evita que ens mullem els peus.

3. POLÍTICA ECONÒMICA DEL GOVERN DEL PARTIT POPULAR (PP) EN EL PERÍODE 2011 – 2015

Per entendre completament la política econòmica del govern del Partit Popular de la darrera legislatura és necessari primer posar en context la situació política en la qual estava immersa. Així doncs, un cop les autoritats polítiques no tenien la possibilitat d'influir en la política monetària del país a través del Banco d'Espanya tal com ho havia fet fins a l'any 1999, el marge d'actuació sobre l'economia real va veure's fortament limitada.

Per tant, analitzarem algunes de les mesures econòmiques i polítiques que aquest partit ha pres des de la victòria a les eleccions del 20 de novembre de 2011 fins al 2015, així com les conseqüències d'aquestes. L'anàlisi de la política econòmica se centrarà en dos grans apartats compresos per les decisions relatives a la política fiscal i les reformes estructurals.

3.1. POLÍTICA FISCAL

La política fiscal és la branca de la política econòmica que configura els pressupostos de l'estat i que, per mitjà de la despesa pública i la recaptació d'impostos, influeix en l'economia amb l'objectiu de mantenir-ne l'estabilitat.

Així, doncs, aquest apartat analitza les mesures de política fiscal més importants preses pel govern del Partit Popular al llarg de la legislatura com són l'augment d'impostos, la teòrica lluita contra el frau fiscal, la gestió de la despesa pública, l'evolució del dèficit i la també evolució del deute públic espanyol.

3.1.1. POLÍTICA IMPOSITIVA

El president de govern, en plena campanya per guanyar les eleccions, va mostrar-se totalment contrari a la pujada d'impostos com l'IVA o l'IRPF. No obstant això, un cop assolida la presidència realitzaria una política fiscal totalment oposada a l'esmentada en el seu programa electoral i en el transcurs de la legislatura augmentaria més de trenta impostos. Al cap de quatre anys però, i amb vista a les pròximes eleccions, el govern ha apostat per disminuir alguns dels impostos que anteriorment ells mateixos havien augmentat.

Així, doncs, i abans d'analitzar les modificacions que han patit els principals impostos al llarg de la legislatura, cal veure primer quin és el pes de cada impost en la recaptació total.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
IRPF	41,13%	44,34%	41,98%	43,15%	41,89%	41,43%	41,52%
IMPOST SOCIETATS	15,74%	14,02%	10,15%	10,27%	12,72%	11,81%	10,69%
IVA	27,69%	23,31%	30,77%	30,48%	29,94%	30,76%	32,10%
ALTRES	15,45%	18,34%	17,10%	16,10%	15,45%	16,00%	15,68%

TAULA 1

FONT: AGÈNCIA TRIBUTÀRIA

En la taula podem observar l'evolució del pes que els diferents impostos tenen respecte a la recaptació total en el període comprès entre 2008 i 2014. Vegem que l'IRPF i l'aportació dels altres impostos, els quals inclouen, per exemple, els impostos especials, s'ha mantingut bastant constant al llarg dels set anys analitzats. Tanmateix, la importància de l'impost de societats en la recaptació total ha disminuït cinc punts, la mateixa proporció en què ha augmentat el pes de l'IVA.

A primera vista, sorprèn el poc pes que té l'impost de societat en el conjunt d'ingressos tributaris tenint en compte que Espanya, és actualment, la cinquena economia d'Europa. En els següents apartats del treball analitzarem més al detall aquests impostos, esbrinant en cada cas les causes de la seva evolució.

3.1.1.1. IMPOST SOBRE EL VALOR AFEGIT (IVA)

El 19 de juliol de 2012 el congrés dels diputats va aprovar amb els vots del Partit Popular el Decret dels Nous Ajustaments consistent bàsicament amb la pujada de l'IVA, la congelació de la paga extra dels funcionaris i la reducció de la prestació d'atur. Així, i a partir de l'1 de setembre del mateix any, l'IVA augmentaria amb l'objectiu d'aconseguir una recaptació addicional de 22.100 milions d'euros entre 2012 i 2014. Aquesta reforma de l'IVA consisteix en:

- Augmentar el tipus general del 18% al 21%
- Augmentar el tipus reduït del 8% al 10%
- Alguns productes o serveis de base imposable súper reduït (4%) o reduït (8%) passen al tipus general (21%)
- Alguns productes o serveis de base imposable súper reduït (4%) passen al tipus reduït (8%).

D'aquesta manera alguns dels productes afectats per aquest canvi de gravamen foren els següents:

18%

21%

Tipus general: del 18% al 21%

- Factures de la llum, gas, butà, telefonia i connexió a Internet.
- Vehicles.
- Roba, calçat, altres complements i productes de joieria.
- Electrodomèstics i aparells tecnològics.
- Begudes alcohòliques destil·lades.
- Productes de neteja de la llar, cosmètics, d'higiene (bolquers inclosos) i serveis relacionats amb l'estètica i la bellesa.
- Material d'oficina.

8%

10%

Tipus reduït: del 8 al 10%

- Compreses, tampons...
- Alguns aliments com les galetes, cereals, sal, mel, carn, peix, iogurts, sucre, refrescos, oli, pa integral o embotits.
- Begudes alcohòliques no destil·lades (vi i cervesa).
- Aigua apte per l'alimentació humana o animal.
- Serveis d'hostaleria.
- Ulleres graduades i lentilles.
- Transport de viatgers.
- Entrades a biblioteques, arxius, museus o galeries d'art.
- Espectacles esportius.
- Neteja de la via pública, parcs i jardins públics.
- Recollida, emmagatzematge, transport o tractament d'aigües residuals.
- Productes sanitaris.
- Medicaments per ús animal i serveis veterinaris.
- Llavors i materials d'origen animal o vegetal.
- Lloguers amb opció de compra d'edificis destinats exclusivament a l'habitatge de nova construcció.

4% → 21%

Del tipus súper reduït (4%) al tipus general (21%)

- Material escolar: agendes, cartolines, compàs, paper de colors, plastilina, llapis de cera, pintures, quaderns, motxilles, etc.

8%

21%

Del Tipus reduït (8%) al tipus general (21%)

- Entrada a teatre, cine, espectacles, concerts, zoològics, parcs d'atraccions, discoteques, etc.
- Serveis de perruqueria.
- Serveis mixtes d'hostaleria, espectacles o discoteques.
- Balnearis urbans.
- Assistència sanitària i dental.
- Flors i plantes vives de caràcter ornamental.
- Serveis funeraris.
- Importacions d'objectes d'art, antiguitats i objectes de col·lecció.
- Serveis prestats per intèrprets, artistes, directors i tècnics a productores de cinema o de teatre.
- Classes per la pràctica d'esports.
- Lloguer d'equipament i material per la pràctica esportiva.
- Esports d'aventura.
- Serveis veterinaris per mascotes.

Com hem dit abans, aquesta reforma de l'IVA tenia per objectiu aconseguir una recaptació addicional per aquest concepte de 22.100 milions d'euros en tres anys. La nostra intenció és esbrinar si realment es va aconseguir aquesta recaptació o, si pel contrari, la mesura no ha tingut l'efecte recaptatori esperat. Així, en la següent taula podem observar les dades de recaptació d'IVA des de 2005 fins al 2014:

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
VALOR ABSOLUT	49.870	54.652	55.851	48.021	33.567	49.086	49.302	50.464	51.931	56.174
TAXES VARIACIÓ NOMINAL INTERANUAL	-	9,59%	2,2%	-14,02%	-30,1%	46,23%	0,44%	2,36%	2,9%	8,17%
TAXES VARIACIÓ REAL INTERANUAL (BASE 2005)	-	6,96%	-2,41%	-14,76%	-30,9%	40,46%	-2,07%	-1,35%	2,66%	10,14%

FONT: AGÈNCIA TRIBUTÀRIA

En la taula podem observar com des de l'any 2012, moment en què s'aprovà l'augment de l'IVA, la recaptació per aquest concepte ha augmentat en valors nominals i reals. No obstant això, aquest augment no representa ni molt menys les xifres previstes pel ministre Cristóbal Montoro. Aquest va pronosticar que amb la reforma de l'impost es recaptarien 22.100 milions d'euros addicionals, quan, si prenem de base l'any 2011, la recaptació només ha augmentat en 10.662 M d'euros. A més, d'aquest augment, no podem saber quina part es deu a l'augment del tipus de gravamen i quina part a l'augment del consum privat, que l'any 2014 ha crescut un 0,9%. Per tant, l'eficàcia d'aquesta mesura no es pot comptabilitzar a simple vista, però un fet molt evident és que no ha tingut l'efecte recaptatori previst pel govern.

Des del Ministeri d'Hisenda es va calcular a mitjans de 2013 que l'impacte de l'increment impositiu va arribar als 2.400 milions entre setembre i desembre de 2012 i de 5.694 milions entre gener i juliol de l'any següent. No obstant això, ells mateixos van reconèixer que la pujada de l'impost va tenir efectes negatius a curt termini, ja que en l'últim trimestre de 2012 la demanda nacional, que inclou la despesa de les famílies i de les administracions públiques, va caure un 4,7%. A més, les llars van reaccionar a la pujada de l'IVA reduint encara més el consum, ja que en l'últim trimestre, aquest es va reduir en un 3.6%.

No obstant això, a l'hora de valorar aquesta mesura hem de tenir en compte que quan el govern socialista l'any 2010 va pujar l'IVA de tipus general del 16% al 18% i el tipus reduït del 7% al 8%, els dirigents del Partit Popular van sortir als mitjans de comunicació a criticar-ho durament. De fet, l'actual president Mariano Rajoy, el 2010 líder de l'oposició, va qualificar aquesta mesura com a "una fuetada de mal governant" o un "disbarat". És més, l'actual ministre d'hisenda Cristóbal Montoro, llavors coordinador d'Economia del PP va declarar literalment: "Si vostè vol que l'economia espanyola dupliqui la seva caiguda, pugui l'IVA". Evidentment, l'hemeroteca els jugaria

un flac favor, ja que menys de dos anys després seria el mateix Partit Popular que realitzaria la mateixa política.

Tot i aquests clars efectes negatius a curt termini, i tan sols mig any després de la pujada de l'IVA, la Comissió Europea va demanar al govern espanyol una nova reforma de l'impost que consistia en reduir el nombre de béns i serveis que es beneficien de l'IVA reduït i súper reduït. Des de Brussel·les argumentaven que aquesta reforma era necessària per aconseguir ajustar-se als objectius de dèficit marcats per la Unió Europea. Una nova pujada de l'IVA hauria empobrit encara més els contribuents espanyols, que ja són dels més castigats dels països més avançats d'Europa. Per veure-ho clarament, fixem-nos amb aquesta taula que compara el tipus general d'IVA amb el salari mínim interprofessionals de diversos països europeus:

PAÍS	% IVA TIPUS GENERAL	SALARI MÍNIM
ESPANYA	21%	757€
FRANÇA	19.6%	1458€
ITÀLIA	22%	*
ALEMANYA	19%	1473€
LUXEMBURG	15%	1923€
BÈLGICA	21%	1502€
REGNE UNIT	23%	1379€
IRLANDA	23%	1462€
HOLANDA	19%	1447€
GRÈCIA	23%	684€
PORTUGAL	21%	589€

***Itàlia no té fixat per llei un salari mínim interprofessional.**

FONT: DATOSMACRO, ANY 2015

A la taula anterior podem observar com Espanya té un dels tipus d'IVA generals més alts d'Europa i per contra, un dels salaris mínims més reduïts, només superats per Grècia i Portugal. Per aquest motiu, una tercera pujada d'aquest impost – la primera la va realitzar el PSOE l'any 2010- hauria estat una càrrega fiscal afegida pels contribuents espanyols i hauria provocat, altre cop, afectes negatius sobre el consum.

3.1.1.2. IMPOST SOBRE LA RENDA DE LES PERSONES FÍSiques (IRPF)

Des de l'arribada de Mariano Rajoy a la presidència del Govern les reformes d'aquest impost han sigut constants, i, en tan sols quatre anys de mandat hi ha hagut nombrosos increments i modificacions. El primer es va produir el desembre de 2011, pocs mesos després de guanyar les eleccions, que va consistir en pujar el tipus de gravamen un 0,75% a les bases inferiors a 17.707.20 euros, un 2% la base de fins a

33.007 euros, i així un 1% més en les bases successives fins a arribar a pagar un 7% addicional aquelles persones amb uns ingressos per rendes superiors als 300.000 euros.

A més, també s'apujaren els tipus de gravamen entre un 2 i un 6% de les rendes de capital, que són les rendes que deriven d'elements patrimonials, béns o drets que no tinguin la consideració de béns immobles (interessos, rendiments d'assegurances...). Cal dir però, que aquesta pujada només es va aplicar en el tram estatal i que algunes comunitats autònomes van optar també per augmentar la part autonòmica fet que va provocar un major augment de la càrrega impositiva. Així, les rendes que tributen per IRPF superiors a 300.000 euros pagarien a Catalunya un percentatge (56%) superior a moltes altres comunitats.

El govern també va introduir la deducció per compra d'habitatge habitual, ja existent l'any 2010 amb José Luis Rodríguez Zapatero com a president. Aquest, per tal de combatre la bombolla immobiliària va optar per eliminar-la però tan sols dos anys després el PP la reintroduiria. Aquesta mesura va suposar que el govern rebés fortes crítiques de l'OCDE i el Fons Monetari Internacional que entenen que el mercat immobiliari a Espanya encara no estava estabilitzat. A més, s'establiria un IVA súper reduït del 4% en la compravenda d'habitatges amb l'objectiu, segons el govern, de reactivar el sector. En el següent quadre es pot observar la pujada d'impostos realitzada a finals de 2011:

TARIFA D'IRPF PER L'ANY 2012

	Tram estatal	Tram autonòmic general	TOTAL	AUGMENT
Fins 17.707,20 euros	12,75%	12,00%	24,75%	+ 0,75%
De 17.707,20 a 33.007 euros	16%	14%	30%	+ 2%
De 33.007 a 53.407,20 euros	21,5%	18,5%	40%	+3%
De 53.407,20 a 120.000 euros	25,5%	21,5%	47%	+4%
De 120.000 a 175.000 euros	27,5%	21,5%	49%	+5%
De 175.000 a 300.000 euros	29,5%	21,5%	51%	+6%
Més de 300.000 euros	30,5%	21,5%	52%	+7%
RENDES DE L'ESTALVI				
Fins 6.000 euros	21,5%	+ 2%		
De 6.000 a 24.000 euros	25%	+ 4%		
Més de 24.000 euros	27%	+ 6%		

FONT: ELABORACIÓ PRÒPIA

L'objectiu d'aquesta primera pujada de l'IRPF era aconseguir uns ingressos addicionals per l'any 2012 de 5.357 milions d'euros, 4.111 M provinents de les rendes de treball i

1.246 M provinents de les rendes de capital. La recaptació real d'aquest impost en el període 2005 – 2014 el podeu observar en la següent taula:

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
VALOR ABSOLUT	54.723	62.813	72.614	71.341	63.857	66.977	69.803	70.619	69.951	72.662
TAXES VARIACIÓ NOMINAL INTERANUAL	-	14,78%	15,60%	-1,75%	-10,49%	4,89%	4,22%	1,17%	-0,95%	3,88%
TAXES VARIACIÓ REAL INTERANUAL (BASE 2005)	-	12,03%	10,39%	-2,60%	-11,56%	0,75%	1,60%	-2,50%	-1,19%	5,77%

FONT: AGÈNCIA TRIBUTÀRIA

En la TAULA podem observar com la recaptació entre 2011 i 2012 va augmentar en 816 milions d'euros, és a dir, un 1,17%. No obstant això, en termes reals, aquest augment no hauria representat millora de la recaptació sinó al contrari, ja que hauria disminuït un 2,5%. No sabem quina hauria estat la recaptació si no s'haguessin apujat els impostos i el govern tampoc ha avaluat l'impacte de la reforma, però està clar que l'impacte d'aquesta no va tenir l'efecte esperat.

Les reformes d'aquest impost que es realitzarien en els dos anys posteriors a la de desembre de 2011 serien molt menys destacables econòmicament. Aquestes serien:

- 1 •Es crea un gravamen especial pels premis de loteria de l'estat.
- 2 •S'exclouen de la base imposable de l'estalvi els guanys i pèrdues patrimonials derivades de la transmissió d'elements que s'haguessin mantingut en possessió del contribuïent durant menys d'un any.
- 3 •A partir del 15 de juliol de 2012 se suprimeix la compensació fiscal que podien aplicar-se en les declaracions de la renda aquells contribuïents que haguessin adquirit el seu habitatge abans del 20 de gener de 2006.
- 4 •Les indemnitzacions per finalització d'una relació laboral o mercantil que siguin de quantia molt elevada no podran beneficiar-se de la reducció del 40% aplicable a les rendes generades en un període superior a dos anys.
- 5 •Augment de les retencions a compte d'activitats de les activitats professionals del 15% al 21% fins al 31 de desembre de 2013. A partir de 2014 les retencions serien del 19%.
- 6 •A partir de l'1 de gener de 2012 es fixa l'exclusió del sistema de mòduls als empresaris que facturin menys del 50% de les operacions a particulars. Aquesta mesura afectaria aquells que tinguin un rendiment íntegre superior a 50.000 euros anuals i estiguin donats d'alta a alguna de les activitats que obliguin a practicar la retenció de l'1% (construcció, llauneria, fusteria, pintors...)
- 7 •A partir del 19 de novembre s'estableix una limitació de pagaments en efectiu superiors a 2500 euros en les operacions en què una de les parts sigui un empresari o professional.

Posteriorment a aquestes modificacions, el govern espanyol va decidir realitzar una reforma profunda de l'impost. Per fer-ho, va crear una comissió d'experts amb l'objectiu que aquests redactessin un llistat de recomanacions i prioritats. No obstant això, el govern va obviar aquests informes i es va limitar a fer només una senzilla variació dels trams i del tipus de gravamen. Aquesta mínima reforma fiscal es va presentar oficialment el 20 de juny de 2014 i es va aprovar al congrés dels diputats l'1 d'agost del mateix any per començar-se a aplicar a principis de 2015. Aquesta reforma consisteix en reduir el nombre de trams, de set passen a cinc, i reduir els tipus impositius de cada un d'ells. És curiós observar com aquesta baixada d'impostos es produeix en any d'eleccions i també és interessant observar qui són els col·lectius més beneficiats.

En la següent taula podem observar la reforma realitzada pel Partit Popular:

RENDA	2014	REFORMA FISCAL 2015	RENDA	2015	2016
Fins 17.707,20€	24,75%		Fins 12.450€	20%	19%
De 17.707,20€ a 33.407,20€	30%		De 12.450€ a 20.200€	25%	24%
De 33.407,20€ a 53.407,20€	40%		De 20.200€* a 34.000€	31%	30%
De 53.407,20€ a 120.000€	47%		De 34.000€* a 60.000€	39%	37%
De 120.000€ a 175.000€	49%		Més de 60.000€	47%	45%
De 175.000€ a 300.000€	51%		*A partir de 2016 el límit de la base passarà de 34.000€ a 35.200€		
Més de 300.000€	52%				

FONT: ELABORACIÓ PRÒPIA

Aquesta reforma pot semblar, a priori, que representa una disminució d'impostos molt important en les classes socials amb menys ingressos. De fet, des del govern així s'ha intentat vendre a l'opinió pública. No obstant això, la realitat difereix substancialment. Tal com es pot observar en el següent quadre (marcat en vermell), dos col·lectius de les rendes considerades més baixes, la reforma tributària els representa més càrrega impositiva. D'altra banda, per les classes amb més ingressos, els beneficis són importants arribant en alguns casos a estalvis superiors al 7%. Vegeu aquí la taula:

Rendes	Tipus impositiu 2014	Tipus impositiu 2015	Diferència 2014-2015	Tipus impositiu 2016	Diferència 2014-2016
Fins a 12.450	24.75%	20%	-4.75%	19%	-5.75%
De 12.450 a 17.707,20€	24.75%	25%	+0.25%	24%	-0.75%
De 17.707,20€ a 20.200€	30%	25%	-5%	24%	-6%
De 20.200 a 33.407,20€	30%	31%	+1%	30%	0%
De 33.407,20€ a 34.000€*	40%	31%	-9%	30%	-10%
De 34.000€* a 53.407,20€	40%	39%	-1%	37%	-3%
De 53.407,20€ a 60.000€	47%	39%	-8%	37%	-10%
De 60.000€ a 120.000€	47%	47%	0%	45%	-2%
De 120.000€ a 175.000€	49%	47%	-2%	45%	-4%
De 175.000 a 300.000€	51%	47%	-4%	45%	-6%
Més de 300.000€	52%	47%	-5%	45%	-7%
A partir de 2016 la base passarà de 34.000€ a 35.200€					

FONT: ELABORACIÓ PRÒPIA

Observem com, les rendes més baixes, les inferiors a 12.450€ passen de tributar del 24,75% el 2014 al 20% el 2015 i el 19% el 2016. Això suposa una baixada substancial d'entre 4,75 i 5,75 punts. Tanmateix, les rendes situades entre els 12.450€ anuals i els 17.707,2€ passen de tributar al 24,75% el 2014 al 25% el 2015, és a dir, 0,25 punts més. Si bé, és cert que pel 2016, es preveu que el tipus impositiu es redueixi en un punt i que, per tant, paguin un 0.75% menys que en 2014.

Un altre col·lectiu afectat per la reforma fiscal de l'IRPF és el que té uns ingressos anuals situats entre 20.200€ i 33.407,2€. Aquests, l'any 2015, pagaran un 1% més que l'any anterior i tot i la segona reducció prevista per l'any 2016, no podran gaudir de cap avantatge fiscal.

A partir d'aquest nivell de renda, els avantatges de la reforma són generalitzats i en alguns casos la rebaixa arriba a ser del 10%. En l'anàlisi cal contextualitzar però les argumentacions del govern. L'objectiu, a priori, del partit popular és afavorir a les classes baixes que han hagut de realitzar un gran esforç durant la crisi econòmica. La realitat ens mostra que, les classes més beneficiades són les que tenen rendes anuals superiors als 33.407,2€. És interessant fixar-se com les rendes superiors a 175.000€, corresponents a les persones amb més poder adquisitiu, tenen una reducció de l'impost superior a aquelles persones amb uns ingressos més baixos.

Podria ser que la reforma, en comptes de tenir un caràcter social i/o econòmic fos clarament polític? Per què la reforma es realitza en any d'eleccions? Perquè les classes altes de la societat espanyola són les més beneficiades? Preguntes sense resposta demostrable, però si intuïtiva.

3.1.1.3. IMPOST DE SOCIETATS

De tots els impostos, el de societats és segurament el pitjor dissenyat, amb gran quantitat de buits legals i possibilitat de deduccions i bonificacions per multitud de conceptes. A més, des de la seva creació l'any 1989, els successius governs l'han anat modificant, però no s'ha fet encara una reforma profunda.

Precisament, la facilitat que tenen les empreses espanyoles per eludir el pagament d'aquest impost han estat la causa que Espanya sigui la cinquena economia de la Unió Europea però al mateix temps, el tercer país que menys recapta per aquest concepte. Amb l'esclat de la crisi econòmica l'any 2008, aquesta problemàtica s'ha agreujat encara més, ja que la disminució de l'activitat econòmica i l'augment del frau fiscal han causat una disminució espectacular dels ingressos provinents de l'impost de societats. Per veure l'evolució de la recaptació d'aquest impost observem la següent taula:

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
VALOR ABSOLUT	32.495	37.208	44.823	27.301	20.188	16.198	16.611	21.435	19.945	18.713
TAXES VARIACIÓ NOMINAL INTERANUAL	-	14,50%	20,47%	-39,09%	-26,05%	-19,76%	2,55%	29,04%	-6,95%	-6,18%
TAXES VARIACIÓ REAL INTERANUAL (BASE 2005)	-	11,76%	15,04%	-39,61%	-26,93%	-22,93%	-0,02%	24,36%	-7,18%	-4,46%

FONT: AGÈNCIA TRIBUTÀRIA

A la taula podem observar clarament com, a partir de 2008 els ingressos tributaris que graven l'activitat econòmica han disminuït d'una manera molt alarmant. Així, doncs, entre 2007 i 2014 la recaptació s'ha reduït en un 58.3%, representant només, tal com vam veure en la taula 1, un 10,69% del total dels ingressos tributaris.

És evident que la crisi econòmica ha jugat un paper fonamental en la disminució de la recaptació d'aquest impost, però altres causes han tingut igual o fins i tot una major rellevància. La nul·la lluita del govern contra el frau fiscal juntament amb la facilitat de les empreses per eludir el pagament d'impostos mitjançant les SICAV, les Societats d'Inversió Immobiliària, les Societats de Tinència de Valors Estrangers o els mecanismes comptables i financers de les grans empreses per tributar en paradisos fiscals, han estat factors que han influenciat i molt, aquesta dràstica reducció.

En aquest context, el govern espanyol ha previst una nova reforma de l'impost per l'any 2015. Aquesta reforma, com les realitzades pels governs anteriors, és totalment superficial limitant-se a fer petites modificacions centrades sobretot en els tipus impositius i en els elements subjectes de bonificacions i deduccions. En el següent gràfic podem observar la reforma en qüestió:

<h3>Amortitzacions</h3>	<ul style="list-style-type: none"> • Noves taules d'amortització: es modifiquen i se simplifiquen les taules de percentatges d'amortitzacions. • Llibertat d'amortització per elements amb un valor unitari inferior a 300 euros (abans era de 600,1 euros) amb un import màxim d'amortització de 25.000 euros anuals. • Desapareix la llibertat d'amortització per societats laborals, explotacions agràries i mineres. • Des de 2015 es pot deduir fins al 5% de l'import de les inversions intangibles que tenen una vida útil determinada.
<h3>Deterioraments</h3>	<ul style="list-style-type: none"> • La nova llei determina que no seran deduïbles: <ul style="list-style-type: none"> • Les pèrdues per deteriorament de l'immobilitzat material, inversions immobiliàries, immobilitzat intangible, valors representatius de la participació en el capital o fons propis i dels valors representatius de deute.
<h3>Despeses d'atenció a clients i proveïdors</h3>	<ul style="list-style-type: none"> • A partir de 2015 s'estableix un import màxim de les despeses d'atenció al client i proveïdors que es poden deduir com a despeses de l'activitat: l'1% de la seva facturació.
<h3>Despeses no deduïbles</h3>	<ul style="list-style-type: none"> • No seran deduïbles fiscalment com a despeses: <ul style="list-style-type: none"> • Els donatius i despeses innecessàries per l'activitat. • Els interessos de préstecs amb parts vinculades • Les despeses financeres superiors a 1 milió d'euros.
<h3>Dividends cobrats de la meua empresa</h3>	<ul style="list-style-type: none"> • A partir de 2015, si la societat reparteix dividends, aquests es declararan íntegrament en la renda de cada soci, exceptuant els primers 1.500€ .
<h3>Reserva de capitalització</h3>	<ul style="list-style-type: none"> • Les entitats que tributen al tipus de gravamen general, entitats de nova creació i altres, tindran dret a una reducció de la base imposable del 10% de l'import de l'increment dels seus fons propis sempre que: <ul style="list-style-type: none"> • L'import de l'increment dels fons propis de l'entitat es mantingui durant 5 anys. • Que es doti una reserva per l'import de la reducció.
<h3>Bases imposables negatives</h3>	<ul style="list-style-type: none"> • S'elimina el límit de 18 anys per compensar bases imposables negatives d'exercicis anteriors i s'amplia el termini de comprovació i investigació per l'Administració a 10 anys.
<h3>Tipus de gravamen</h3>	<ul style="list-style-type: none"> • El tipus general de gravamen per les empreses passa del 30% al 28% el 2015 i el 25% al 2016. • Les petites i mitjanes empreses mantenen el tipus impositiu del 25%. • Les empreses de nova creació mantenen el tipus impositiu del 15% pels dos primers exercicis amb base imposables positives.
<h3>Deduccions que s'eliminen</h3>	<ul style="list-style-type: none"> • Pel foment de les TIC • Per reinversió de beneficis extraordinaris. • Per inversions mediambientals. • Per despeses de formació professional.

De totes aquestes mesures preses pel govern central n'hi ha algunes que criden força l'atenció. La primera, i més destacable, és la disminució del tipus impositiu per les grans empreses, passant del 30% al 25% en tan sols dos anys. No té lògica que el govern realitzi una disminució dels tipus impositius quan la recaptació ha disminuït més d'un 54% en tan sols set anys, ni tampoc el fet, que no s'hagin dut a terme mesures per lluitar contra el frau fiscal.

Amb aquesta política el Partit Popular deixa palès la voluntat d'afavorir a les classes adinerades i als grans empresaris, en comptes d'ajudar a aquelles empreses més petites que són realment les qui han patit els efectes demolidors de la crisi econòmica i els que generen un percentatge d'ocupació més gran. Queda també en evidència, altre cop, el caràcter electoralista de la mesura, ja que no havia variat aquest impost en tota la legislatura.

Un altre fet a destacar d'aquesta reforma són l'eliminació d'algunes deduccions. Amb aquesta mesura és possible que es desincentivi la reinversió en l'empresa, l'ús de la tecnologia, la cura pel medi ambient o la formació del personal. Personalment, penso que és bastant incompreensible que en els moments actuals en què es necessita una inversió contínua en les empreses per no quedar obsolets i guanyar competitivitat, en què hi ha una forta sensibilització medi ambiental i en què es demana un alt coneixement als treballadors, el govern aposti per una política totalment oposada.

3.1.1.4. LA PARADOXA FISCAL ESPANYOLA

Si analitzem el conjunt d'impostos a Espanya, ens podem adonar de la gran paradoxa que existeix a Espanya. De tots els països de la zona euro, Espanya té uns tipus impositius en concepte d'IRPF, IVA i Impost de Societats que representen ser dels més alts d'Europa, però per contra, té un percentatge d'ingressos sobre el PIB realment baix. Per tant, i aquí està la paradoxa, Espanya, tot i tenir tipus impositius elevats, té una recaptació molt baixa.

Abans de la reforma fiscal de 2015, Espanya era el tercer país amb un tipus d'IRPF més alt, el setè país amb un IVA més elevat i el sisè que grava més a les empreses. No obstant això, i si observem l'última columna, podem observar com el percentatge d'ingressos en impostos sobre el PIB del país representa només un 37,1%, essent el quart país d'Europa amb menys recaptació relativa només superat per Letònia, Irlanda i Eslovàquia. És realment curiós i a la vegada preocupant que la cinquena economia europea recapti tan poc en concepte d'impostos.

LA PARADOXA FISCAL ESPANYOLA

	IRPF		IVA		SOCIEDADES		INGRESOS (en % del PIB)	
01	Bélgica	53,7	Finlandia	24	Francia	36,1	Finlandia	54,4
02	Portugal	53	Grecia	23	Malta	35	Francia	51,8
03	España	52	Irlanda	23	Bélgica	34	Bélgica	51,0
04	Países Bajos	52	Portugal	23	Portugal	31,5	Austria	49,2
05	Finlandia	51,1	Italia	22	Italia	31,4	Italia	47,7
06	Francia	50,2	Bélgica	21	España	30	Países Bajos	46,4
07	Austria	50	España	21	Alemania	29,8	Media zona euro	46,2
08	Eslovenia	50	Letonia	21	Luxemburgo	29,2	Alemania	44,8
09	Alemania	47,5	Países Bajos	21	Grecia	26	Grecia	44,6
10	Italia	47,3	Media zona euro	20,5	Media zona euro	25,3	Eslovenia	44,2
11	Grecia	46	Austria	20	Austria	25	Luxemburgo	43,7
12	Luxemburgo	43,6	Eslovaquia	20	Países Bajos	25	Portugal	40,9
13	Media zona euro	43,4	Eslovenia	20	Finlandia	24,5	Malta	40,0
14	Irlanda	41	Estonia	20	Eslovaquia	23	Estonia	39,2
15	Chipre	38,5	Francia	19,6	Estonia	21	Chipre	39,0
16	Malta	35	Alemania	19	Eslovenia	17	España	37,1
17	Eslovaquia	25	Chipre	18	Letonia	15	Letonia	35,1
18	Letonia	24	Malta	18	Irlanda	12,5	Irlanda	34,5
19	Estonia	21	Luxemburgo	15	Chipre	10	Eslovaquia	33,2

FONT: EUROSTAT

La causa principal d'aquesta baixa recaptació és la presència d'una economia submergida molt arrelada i estesa per tot el territori. Cal dir que l'any 2012, i gràcies a estudis realitzats per tècnics del Ministeri d'Hisenda i professors de la facultat d'economia de la Universitat Rovira i Virgili, es va calcular que l'economia submergida en territori espanyol arribava als 253.135 milions d'euros, és a dir, el 24,6% del PIB del país, augmentant en 6,8 punts respecte a l'any 2008. En aquest mateix estudi es diu que les causes d'aquest augment són la bombolla immobiliària, que va generar grans bosses de diners negres, la corrupció política empresarial i l'elevada taxa d'atur. Amb aquestes dades no és d'estranyar la baixa recaptació tributària, i sí en canvi, la poca voluntat del govern per combatre-la.

De fet, si tan sols Espanya recaptés els impostos de la mitjana de la zona euro (46.2%), els seus ingressos tributaris augmentarien en més de 96.000 milions d'euros i per tant, no hauria estat necessari les fortes retallades en despesa social que ha estat realitzant el govern del PP els últims quatre anys.

3.1.2. LLUITA CONTRA EL FRAU FISCAL?

Al llarg dels quatre anys de legislatura, el Partit Popular ha afirmat que la lluita contra el frau fiscal era prioritària. No obstant això, els avenços en aquest terreny han sigut molt poc perceptibles.

Segons l'informe Geshta (2014), realitzat per tècnics del Ministeri d'Hisenda juntament amb el professor Jordi Sardà de la Universitat Rovira i Virgili, el greu problema de l'economia submergida és causat bàsicament pel creixement dels diners en efectiu arran de la bombolla immobiliària, la corrupció política i empresarial, el creixement de l'atur i, per últim, la pujada d'impostos sense un control tributari eficient.

Pel que fa als dos primers factors, el govern espanyol ha prohibit per llei els pagaments en efectiu superiors a 2.500€, per tal d'evitar la concentració de grans bosses de diner negre i, al mateix temps, i també gràcies a l'aparició de nous partits polítics, s'ha perseguit en major mesura la corrupció i s'ha avançat en la transparència d'aquests. No obstant això, aquestes mesures no han estat suficients per evitar el creixement del frau fiscal a l'estat espanyol.

Els experts que han realitzat l'estudi esmentat anteriorment, alerten que per avançar clarament en aquest aspecte és necessari replantejar el sistema fiscal espanyol, ja que la seva complexitat dissuadeix el pagament d'impostos. Aquests afirmen que tenir un sistema fiscal compost de tres nivells (estatal, autonòmic i municipal) dificulta molt el pagament d'impostos i a més, obliga als contribuents a destinar-hi molt més temps que el que hi destinen altres ciutadans de la Unió Europea. També, en aquest estudi, creuen que les darreres pujades d'impostos no han ajudat en absolut la lluita contra el frau fiscal.

Al mateix temps que l'atur creixia i que el poder adquisitiu dels ciutadans disminuïa, el govern del Partit Popular apostava per un augment dels impostos. A més, aquests augments no han tingut un caràcter redistributiu sinó que la majoria han sigut en impostos indirectes com l'IVA o l'IBI. Pel que fa a l'IRPF ens trobem en una situació semblant. Tot i que el govern va prometre que amb la reforma de l'impost els col·lectius amb rendes més baixes serien els més beneficiats, analitzant amb profunditat observem que qui en surt més beneficiat, altre cop són les classes més adinerades. Per tant, aquest continu increment de la càrrega impositiva obliga a aquells ciutadans amb menor capacitat econòmica a evadir el pagament d'impostos per poder sobreviure.

I la mala gestió de l'Administració tributària no acaba aquí. A Espanya hi ha 1928 contribuents per cada treballador de l'agència tributària, enfront dels 860 de França, els 729 d'Alemanya o els 551 de Luxemburg. Falten mitjans i un control efectiu dels contribuents i de les administracions públiques. De fet, a Espanya no hi ha ni tan sols una base de dades fiscals úniques compartida per les administracions tributàries

centrals i autonòmiques, sinó que cadascun d'aquestes organitzacions compta amb la seva pròpia. Això dificulta el seguiment i control dels ciutadans.

A més, l'existència de les SICAV, les Societats d'Inversió Immobiliària, les Societats de Tinença de Valors Estrangers, la manca d'impostos sobre les transaccions financeres i la facilitat de creació de mecanismes legals per part de les grans empreses per evitar el pagament d'impostos són altres elements que no ajuden en absolut a la lluita contra el frau fiscal.

Per tant, i veient el poc avenç en aquest aspecte, dóna la sensació que no convé a la classe política lluitar fermament contra el frau fiscal realitzat sobretot per les grans fortunes. No obstant això, sí que és necessari perseguir a les Associacions sense ànim de lucre o rastrejar els cobraments de l'atur per detectar petits defraudadors. Altre cop, estem davant la mateixa pregunta: política o economia?

3.1.3. GESTIÓ DE LA DESPESA PÚBLICA

Un altre punt important a analitzar és com el govern del Partit Popular ha gestionat la despesa pública en els seus quatre anys de legislatura. Aquests anys s'han caracteritzat per les retallades, però quines són les partides que s'han vist més afectades? Quina ha sigut la política d'ajustaments del govern?

Per fer correctament l'anàlisi veurem en una taula, els pressupostos dels dos últims anys del PSOE, corresponents al 2010 i 2011, i els quatre anys complerts de la legislatura del Partit Popular. Observarem també que cada any està compost per tres columnes: la primera, corresponent al volum total de despesa, en milions d'euros, destinat a cada partida pressupostària; la segona, a la variació amb el pressupost de l'any anterior, i per últim, la tercera columna, en la qual es mostra el percentatge que representa cada partida respecte al total.

	ANY 2010		ANY 2011			ANY 2012			ANY 2013			ANY 2014			ANY 2015		
	M d'€	Var.	M d'€	Var.	%	M d'€	Var.	%	M d'€	Var.	%	M d'€	Var.	%	M d'€	Var.	%
Justícia	1.818	0,5%	1.716	-5,6%	0,5%	1.611	-6,1%	0,5%	1.541	-4,3%	0,4%	1.498	-2,8%	0,4%	1.509	0,7%	0,4%
Defensa	7.357	2,1%	6.868	-6,6%	2,2%	6.269	-8,7%	2,0%	5.786	-7,7%	1,7%	5.654	-2,3%	1,6%	5.712	1,0%	1,6%
Seguretat Ciutadana i institucions penitenciàries	8.873	2,5%	8.402	-5,3%	2,7%	8.355	-0,6%	2,7%	7.903	-5,4%	2,3%	7.881	-0,3%	2,2%	7.843	-0,5%	2,3%
Política exterior	3.548	1,0%	2.748	-22,5%	0,9%	1.681	-38,8%	0,5%	1.495	-11,1%	0,4%	1.395	-6,7%	0,4%	1.422	1,9%	0,4%
Pensions	108.283	30,9%	112.216	3,6%	35,5%	115.826	3,2%	37,2%	121.557	4,9%	35,2%	127.484	4,9%	35,9%	131.659	3,3%	37,9%
Altres prestacions econòmiques	14.403	4,1%	13.576	-5,7%	4,3%	12.013	-11,5%	3,9%	11.880	-1,1%	3,4%	11.604	-2,3%	3,3%	10.944	-5,7%	3,1%
Serveis socials i promoció social	2.737	0,8%	2.513	-8,2%	0,8%	2.119	-15,7%	0,7%	2.845	34,3%	0,8%	1.810	-36,4%	0,5%	1.944	7,4%	0,6%
Foment del treball	7.751	2,2%	7.329	-5,4%	2,3%	5.765	-21,3%	1,8%	3.772	-34,6%	1,1%	4.074	8,0%	1,1%	4.746	16,5%	1,4%
Atur	30.975	8,8%	30.474	-1,6%	9,6%	28.805	-5,5%	9,2%	26.994	-6,3%	7,8%	29.728	10,1%	8,4%	25.300	-14,9%	7,3%
Accés a l'habitatge i foment de l'edificació	1.498	0,4%	1.200	-19,9%	0,4%	820	-31,7%	0,3%	766	-6,6%	0,2%	800	4,4%	0,2%	587	-26,6%	0,2%
Gestió i administració de la Seguretat Social	6.362	1,8%	7.771	22,1%	2,5%	2.901	-62,7%	0,9%	4.436	52,9%	1,3%	4.377	-1,3%	1,2%	5.344	22,1%	1,5%
Sanitat	4.635	1,3%	4.264	-8,0%	1,3%	3.976	-6,8%	1,3%	3.856	-3,0%	1,1%	3.840	-0,4%	1,1%	3.864	0,6%	1,1%
Educació	3.092	0,9%	2.843	-8,1%	0,9%	2.220	-21,9%	0,7%	1.945	-12,4%	0,6%	2.175	11,8%	0,6%	2.273	4,5%	0,7%
Cultura	1.199	0,3%	1.104	-7,9%	0,3%	942	-14,7%	0,3%	722	-23,4%	0,2%	718	-0,6%	0,2%	749	4,3%	0,2%
Agricultura, pesca i alimentació	8.959	2,6%	8.575	-4,3%	2,7%	8.455	-1,4%	2,7%	7.662	-9,4%	2,2%	7.721	0,8%	2,2%	8.580	11,1%	2,5%
Indústria i energia	3.229	0,9%	2.801	-13,3%	0,9%	1.897	-32,3%	0,6%	4.575	141,2%	1,3%	5.778	26,3%	1,6%	6.028	4,3%	1,7%
Comerç, turisme i PYMES	1.511	0,4%	1.433	-5,2%	0,5%	1.110	-22,5%	0,4%	890	-19,8%	0,3%	936	5,2%	0,3%	963	2,9%	0,3%
Subvencions al transport	1.590	0,5%	1.619	1,8%	0,5%	1.617	-0,1%	0,5%	1.180	-27,0%	0,3%	1.615	36,9%	0,5%	1.340	-17,0%	0,4%
Infraestructures	14.325	4,1%	8.859	-38,2%	2,8%	6.901	-22,1%	2,2%	5.966	-13,5%	1,7%	5.454	-8,6%	1,5%	6.150	12,8%	1,8%
Investigació, desenvolupament i innovació	9.271	2,6%	8.585	-7,4%	2,7%	6.387	-25,6%	2,0%	5.925	-7,2%	1,7%	6.140	3,6%	1,7%	6.395	4,2%	1,8%
Altres actuacions de caràcter econòmic	849	0,2%	808	-4,8%	0,3%	710	-12,1%	0,2%	901	26,9%	0,3%	1.160	28,7%	0,3%	927	-20,1%	0,3%
Alta direcció	818	0,2%	654	-20,0%	0,2%	633	-3,2%	0,2%	596	-5,8%	0,2%	594	-0,3%	0,2%	613	3,2%	0,2%
Serveis de caràcter general	9.314	2,7%	8.014	-14,0%	2,5%	6.992	-12,8%	2,2%	29.844	326,8%	8,6%	29.906	0,2%	8,4%	28.417	-5,0%	8,2%
Administració financera i tributària	1.500	0,4%	1.409	-6,1%	0,4%	5.238	271,8%	1,7%	5.502	5,0%	1,6%	9.705	76,4%	2,7%	1.878	-80,6%	0,5%
Transferències a altres AA.PP	73.599	21,0%	42.811	-41,8%	13,5%	49.686	16,1%	15,9%	48.317	-2,8%	14,0%	45.989	-4,8%	13,0%	47.166	2,6%	13,6%
Deute públic	23.200	6,6%	27.400	18,1%	8,7%	28.848	5,3%	9,3%	38.590	33,8%	11,2%	36.590	-5,2%	10,3%	35.490	-3,0%	10,2%
TOTAL	350.696	100%	315.992	-9,9%	100%	311.777	-1,3%	100%	345.446	10,8%	100%	354.626	2,7%	100%	347.843	-1,9%	100%

Analitzant els pressupostos del govern central dels sis últims anys ens podem adonar de diversos fets sorprenents. El primer, que els ajustaments més importants no van ser realitzats pel govern del Partit Popular com molta gent pensa, sinó pel PSOE l'any 2011. En aquell any, el pressupost va disminuir en 35.000 milions d'euros, és a dir, gairebé un 10%.

El segon ajustament pressupostari es faria l'any següent, el 2012, ja amb el govern del PP. Aquesta reducció seria de 4.200 milions d'euros, un 1.3% menys que l'any anterior. Per últim, les darreres retallades es realitzaran durant aquest any en curs, el 2015, amb una disminució de la despesa pública valorada en 6.700 milions d'euros, un 1.9% menys que el 2014.

Amb aquestes dades podem afirmar que el volum de retallades del govern del Partit Popular no ha estat tan elevat com molts mitjans han intentat mostrar. De fet, el PSOE, que a l'oposició ha criticat aquesta suposada política, és el partit que ha realitzat un volum d'ajustaments més important.

No obstant això, anem a analitzar-ho detalladament. Durant el 2012, primer any amb el Partit Popular al cap de govern, les retallades van ser generalitzades. De fet, només quatre partides van augmentar el seu pressupost respecte de l'any anterior i foren les pensions, l'Administració financera i tributària, les transferències a altres administracions públiques i el deute públic. En el cas dels augments de les partides de pensions i deute públic, aquests són inevitables a causa de l'obligatorietat d'actualitzar anualment les pensions amb l'IPC, el progressiu envelliment de la població i per la necessitat d'endeutament del govern per cobrir les despeses.

Pel que fa l'any 2013, ens trobem amb una situació curiosa. El pressupost augmenta de manera important, un 10.8%, però totes les partides exceptuant-ne vuit pateixen fortes retallades. Per tant, això indica que el govern va retallar en la majoria de les partides, però el major increment d'altres, les quals no pot controlar, va compensar-ho. Dir també que el govern, tot i reduir el pressupost de partides de caràcter social com el foment del treball, l'accés a l'habitatge, cultura, sanitat o educació per valor de 2.600 milions d'euros, va augmentar un 34,3% la partida de serveis i promoció socials. Destacar l'augment del 327% de la partida de serveis de caràcter general. Aquest augment és causat per l'aparició del fons de liquiditat autonòmic que posava a disposició de les comunitats autònomes prop de 23.000€ per la impossibilitat d'aquestes a emetre títols propis de deute públic.

Relatiu el 2014, ens trobem amb una situació molt similar a l'any anterior. La meitat de les partides pateixen retallades, però l'augment de l'altra meitat les compensa. Cal destacar alguns augments significatius. Per una banda, el govern incrementa el pressupost de partides de caràcter social com el foment del treball, l'accés a l'habitatge o educació per valor de 566 milions d'euros. Per l'altre, l'estat realitza una

política de foment de sectors productius incrementant el pressupost d'Agricultura, pesca i alimentació, indústria i energia, comerç, turisme i PYMES, subvencions al transport o investigació, desenvolupament i recerca per valor de gairebé 2.000 milions d'euros. Per últim, cal tenir en compte que el 2014, els diners destinats a només les partides de pensions, prestacions d'atur i deute públic ja representen un 54.6% del total del pressupost.

Per l'any 2015, el pressupost total torna a disminuir-se, en aquest cas un 1.9%. Aquesta disminució es deu sobretot a la forta davallada de tres partides: les prestacions d'atur, que cauen un 14.9% a causa de les perspectives positives de la creació de llocs de treball, l'enduriment dels requisits per rebre-les i la disminució de l'import que els pensionistes perceben, el deute públic (-3%) i l'administració financera i tributària (-80.6%).

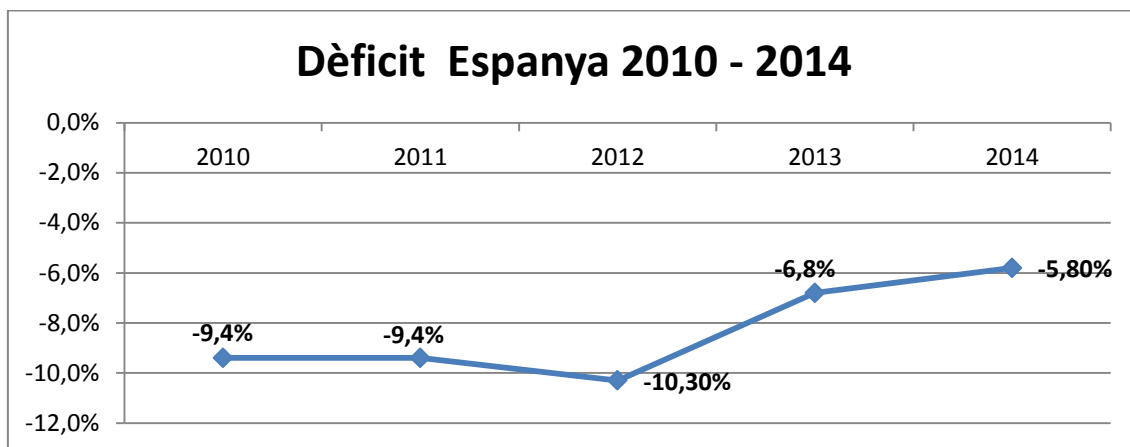
En general, per la taula, semblaria que les retallades realitzades pel govern del Partit Popular són bastant petites. No obstant això, la realitat és diferent. El govern s'ha reservat la menor part de les retallades mentre que les comunitats autònomes han hagut d'assumir la majoria d'aquestes. En aquest sentit, hem de tenir en compte que els governs autonòmics són qui gestionen la despesa en educació, sanitat, promoció de l'habitatge o atenció social i que per tant, el fet de suportar el pes principal de les retallades ha provocat una disminució de la qualitat i abast de tots aquests serveis. Per exemple, a Catalunya, entre 2008 i 2014 la disminució de la despesa pública ha estat per valor de 5443 milions d'euros, és a dir, un 16% del seu pressupost.

En resum, podem afirmar que les retallades realitzades pel govern del Partit Popular són generalitzades en totes les partides i que per tant, no es pot observar una política de favoritismes darrere aquestes. A més, les partides d'obligat compliment com són les pensions, el deute públic i les prestacions d'atur representen més del 50% del pressupost, i per tant, això provoca que el marge de maniobra del govern en les retallades sigui bastant limitat. I, per últim, que el govern ha carregat el pes de les retallades a les autonomies. Mentre les Comunitats autònomes tenen el 35% de la despesa pública total, el govern els exigeix que assumeixin el 64% de les retallades. Per contra, l'estat, que realitza un 52% de les despeses, assumeix només el 31% de la reducció. Aquesta dada posa de manifest la voluntat política antisocial del govern transferint a les autonomies, les responsables del pagament dels serveis socials i culturals, el pes més important de les retallades.

3.1.4. EVOLUCIÓ DEL DÈFICIT

Les retallades realitzades primer pel govern socialista, continuades després pel govern popular i emfatitzades per les dels governs de les diferents comunitats autònomes tenien com a objectiu disminuir el dèficit pressupostari que any rere any es generava a

les administracions públiques. Cal analitzar doncs, quina ha estat l'evolució del dèficit al llarg dels últims anys, i si les retallades han servit per disminuir-lo. Anem a veure la següent gràfica:

FONT: EUROSTAT

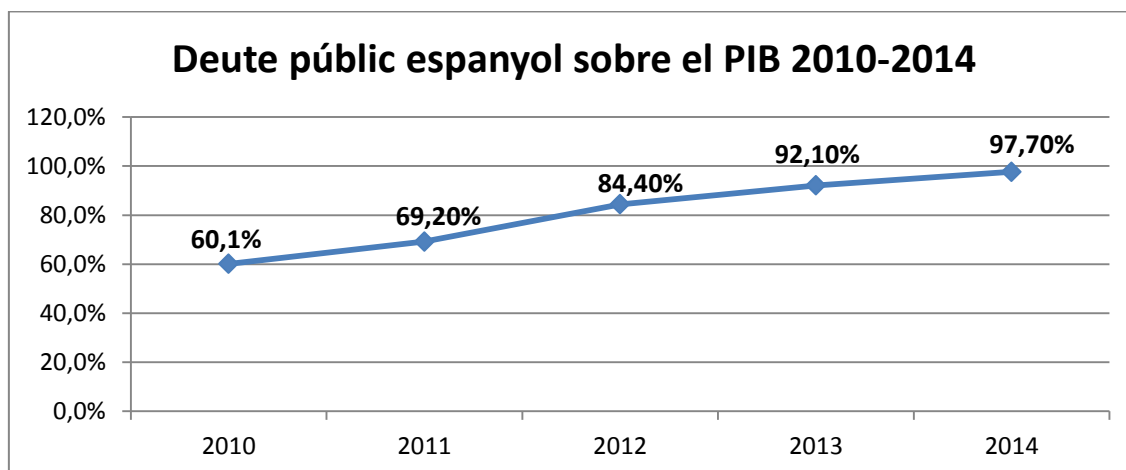
Segons dades extretes de l'Eurostat, les retallades realitzades l'any 2011 pel PSOE i posteriorment pel PP no van servir per reduir el dèficit. Hem de tenir en compte que la reducció de la despesa pública a més, té un efecte indirecte sobre els ingressos, ja que es redueix el consum i per tant, també disminueix la recaptació d'impostos. Així, tot i les retallades, no seria fins al 2013 que s'aconseguiria reduir el dèficit pressupostari, degut més que per la disminució de despeses, que van augmentar, pel creixement dels ingressos. Per l'any 2013, l'objectiu inicial de dèficit fixat per la UE era del 4,5%, tot i que la impossibilitat de complir-lo va provocar a mitjans del mateix any una revisió, augmentant fins al 6,5%. Per tant, l'estat espanyol es va quedar a tres dècimes de complir l'objectiu de dèficit fixat per la UE.

Pel que fa l'any 2014, acabaria amb un dèficit del 5.8%. L'objectiu per aquest any era precisament del 5.8% i per tant, el govern espanyol va complir amb les expectatives. Pel 2015, l'objectiu és assolir un dèficit del 4.2%, 2,6 punts menys que l'any anterior. El ministre d'Hisenda Cristóbal Montoro s'ha mostrat convençut que s'assoliria, ja que per una banda, han tornat a reduir la despesa pública i per l'altra, confien en la reactivació econòmica.

És curiós observar l'evolució de la postura de la Unió Europea, que amb el pas dels anys i el fracàs de les polítiques contractores, han anat suavitzant el discurs i permetent una major flexibilitat als països europeus en el compliment dels objectius de dèficit.

3.1.5. EVOLUCIÓ DEL DEUTE PÚBLIC

L'evolució del deute públic va molt lligat a l'evolució del dèficit pressupostari. Per tant, com que en els últims anys hi ha hagut permanentment més despeses que ingressos, el deute del país respecte al PIB ha augmentat. No obstant això, aquesta no ha estat l'única causa d'augment del deute. El rescat als bancs amb dificultats financeres per part de l'estat ha suposat un trasllat del deute privat de les entitats al deute públic. Abans de quantificar el rescat bancari, anirem a analitzar com ha estat l'evolució del deute respecte al PIB del país. Vegem la següent gràfica:

FONT: EUROSTAT

En la gràfica podem observar com en només quatre anys, el deute públic espanyol ha passat de representar el 60.1% del PIB a 97,7%, amb la previsió que l'any 2015 se superi ja el 100%. Cal tenir en compte que l'any 2007, abans de la crisi econòmica, el deute públic representava el 36% del PIB i, per tant, estem davant d'un nivell de creixement del deute molt significatiu.

Com hem dit abans, les causes d'aquest augment són dues. Per una banda, el permanent dèficit que ha mantingut Espanya des del 2008 ençà, i per l'altre el rescat bancari. Des del 2008 fins al 2012, dades de la Comissió Europea assenyalen que el cost per Espanya del rescat bancari ha ascendit a 88.140 milions d'euros, és a dir, un 8,4% del PIB. Aquesta quantitat és ostensiblement superior a la mitjana dels països de la Unió Europea, que ascendeix al 4.6% del PIB.

De fet, en tot Europa, només hi ha quatre països que superin a Espanya. Aquests són Xipre, on les ajudes directes van suposar un 10,1% del seu PIB, Bèlgica, amb un 10,7%, Grècia amb un 19,2% i per últim Irlanda, les ajudes dels quals van arribar al 40% de la seva economia. Tanmateix, en termes absoluts, Espanya representa el tercer país amb una major injecció directa als bancs després d'Alemanya, que encapçala el rànquing

amb 144.120 milions i el Regne Unit amb una ajuda total xifrada en 122.800 milions d'euros.

A més, aquestes ajudes del govern espanyol al sector financer no sembla que es puguin recuperar. Ara com ara, el govern creu que només podran recuperar prop de 5.400 milions d'euros provinents de la venda de NovaGalícia i les devolucions realitzades per CaixaBank a compte de Banca Cívica (1760 M d'euros), de les amortitzacions d'obligacions convertibles d'Ibercaja, Unicaja i Liberbank (1135 M d'euros), de la venda del 7,5% de Bankia (1300 M d'euros) i de la venda de Catalunya Caixa (1187 M d'euros).

Per tant, amb aquestes dades podem obtenir diverses conclusions. La primera és que el nivell de deute d'Espanya comença a arribar a nivells preocupants, superiors al 100% del PIB. La segona és que, tot i les fortes retallades, no s'ha aconseguit reduir l'increment del deute, i la tercera és que mentre el govern central exigia a les comunitats autònomes reduir els seus respectius dèficits, aquest destinava el 8,4% del seu PIB en rescatar el sector financer.

3.2. REFORMES ESTRUCTURALS

Durant els darrers quatre anys, el Partit Popular ha realitzat importants reformes estructurals i sectorials. En aquest apartat analitzarem les més importants realitzades en la darrera legislatura, explicant de cadascuna d'elles els objectius inicials del govern, el desenvolupament de la reforma, el suport parlamentari i per últim, una avaluació i valoració de la mesura. Les reformes analitzades són la reforma laboral, la de les pensions, de la sanitat, del sector elèctric i la reforma bancària.

3.2.1. REFORMA LABORAL

El 10 de febrer de 2012 el Consell de Ministres va aprovar, a través d'un Real Decret Llei, la reforma de la legislació laboral d'Espanya. L'objectiu d'aquesta reforma era, cito textualment, "facilitar la contractació, amb especial atenció als joves i als parats de llarga duració, potenciar els contractes indefinits enfront dels temporals i que l'acomiadament sigui l'últim recurs de les empreses en precària situació econòmica. A més, també serviria per acabar amb la rigidesa del mercat de treball i posar les bases per crear feina estable". Amb aquest objectiu inicial les principals modificacions que es van realitzar amb aquesta reforma laboral:

- **La indemnització per acomiadament improcedent es redueix.** La indemnització en contractes indefinits es redueix de 45 a 33 dies per any

- treballat amb un topall màxim de 24 mensualitats, quan abans de la reforma aquest estava en 42.
- **Ampliació de les causes de l'acomiadament objectiu.** L'acomiadament objectiu manté la mateixa indemnització de 20 dies per any treballat amb un màxim de 12 mensualitats. No obstant això, la nova reforma matisa, en les causes econòmiques, que la disminució persistent d'ingressos durant tres trimestres consecutius o simplement la previsió que aquests es redueixin, ja són motiu suficient per recórrer a l'acomiadament.
 - **No és necessària l'autorització prèvia de l'administració pels EREs.** El govern suprimeix l'exigència d'autorització administrativa prèvia per les regulacions de treball, fet que només existeix a Grècia i Espanya.
 - **Les empreses, obligades a fer plans de recol·locació si acomiaden a més de 100 treballadors.** Si una empresa acomiada a més de 100 treballadors, aquesta està obligada a dissenyar un pla de recol·locació extern per un període de, almenys, sis mesos.
 - **Nou contracte indefinit per PYMES.** Nou contracte per autònoms i PYMES de menys de 50 treballadors, que inclou una deducció de 3.000 euros per la contractació d'un treballador menor de 30 anys. A més, l'aturat podrà compatibilitzar voluntàriament el nou salari amb el 25% de la prestació que rep.
 - **Reorientació de les bonificacions a la contractació.** Es fomenta la contractació indefinida dels joves menors de 30 anys amb bonificacions de fins a 3.600 euros, i de 4.500 pels aturats de llarga duració.
 - **Acaba l'encadenament de contractes temporals indefinidament.** A partir de l'1 de desembre de 2012, no es poden encadenar contractes temporals que superin els 24 mesos.
 - **Dret a 20 hores de formació anuals per tots els treballadors.**
 - **Impuls d'un contracte per la formació.** Té l'objectiu de reduir l'elevat atur juvenil i evitar l'abandonament precoç dels estudis per part dels joves. L'edat màxima per accedir aquest tipus de contracte es manté en 30 anys fins que la taxa d'atur baixi del 15%.
 - **Les ETT poden actuar com agències de col·locació.** Amb la reforma laboral les empreses de treball temporal podran buscar feina a parats inscrits a l'INEM i podran oferir-los cursos de formació.
 - **Negociació col·lectiva.** La reforma laboral acaba amb la pròrroga automàtica dels convenis col·lectius quan aquests acaben i obliga a les parts a negociar un nou contracte en el termini màxim de dos anys, data que deixarà de ser vigent. Els sindicats van portar aquest punt de la reforma als tribunals i, dos anys després, han rebut una sentència favorable del Tribunal Suprem. Així, si un conveni s'extingeix, les clàusules d'aquest passen a ser clàusules contractuals individuals dels treballadors.

- **Els convenis d'empresa tenen prioritats davant convenis de nivell superior.**
- **Les empreses amb dificultats econòmiques podran no complir allò pactat per les parts.**
- **Mesures contra l'absentisme laboral.** S'elimina la vinculació de l'absentisme individual del treballador amb el que tingui la plantilla per considerar-ho causa d'acomiadament. S'estableix també, una major col·laboració amb les Mútues de Treball per avaluar la incapacitat temporal dels treballadors.
- **Pla especial de la Inspecció Laboral per combatre el frau i l'economia submergida.**
- **Set dies per any pels directius d'empreses públiques.** Els directius d'empreses públiques que cessin en el seu càrrec tindran dret a una indemnització de 7 dies per any treballat amb un límit màxim de 6 mensualitats.
- **Els directius de banca sancionats amb expedient disciplinari no rebran indemnització per acomiadament.**

Amb aquesta reforma laboral s'aconsegueix una menor protecció als treballadors, més exposats per la disminució del cost de l'acomiadament per part de l'empresa. El punt segurament més sorprenent de tot és la possibilitat que un acomiadament esdevingui objectiu només pel fet que en tres trimestres consecutius hi hagi una disminució dels ingressos. Anem a analitzar algunes de les conseqüències d'aquesta reforma laboral:

En primer lloc, una de les crítiques que s'ha fet a aquesta reforma és la facilitat que tenen les empreses per acomiadar a treballadors amb contracte indefinit, per després contractar-ne amb contracte temporal. D'aquesta manera s'estalvien pagar una eventual indemnització en cas de no necessitar els seus serveis al cap d'un temps. Doncs bé, a continuació podem veure una taula en què s'explica el nombre total de contractes realitzats, el tipus i el percentatge que representa cadascun respecte al total. Vegem-la:

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Contractes Totals	18.622.108	16.601.237	14.021.837	14.417.150	14.433.232	14.240.991	14.792.614	16.727.089
Contractes Indefinits	2.220.384	1.902.605	1.312.414	1.228.214	1.110.163	1.432.976	1.134.949	1.350.331
Contractes temporals	16.401.724	14.698.632	12.709.423	13.188.936	13.323.069	12.808.015	13.657.665	15.376.758
% Contractes indefinits	11,92%	11,46%	9,36%	8,52%	7,69%	10,06%	7,67%	8,07%
% Contractes temporals	88,08%	88,54%	90,64%	91,48%	92,31%	89,94%	92,33%	91,93%

FONT: SEPE

A la taula podem observar com amb l'esclat de la crisi econòmica l'any 2008, la precarietat laboral ha augmentat ostensiblement. L'any 2007, l'any previ al començament de la recessió, del total de contractes realitzats al llarg de l'any, gairebé

el 12% eren indefinits. Set anys després, aquest percentatge ha disminuït fins al 8%. Fixem-nos també com la davallada de la contractació indefinida entre els anys 2007 i 2011 es produeix de manera progressiva però continuada assolint un mínim de 7.69%. L'any 2012 sembla que es recuperi, augmentant 2,37 punts la contractació indefinida. No obstant això, segurament provocat per la reforma laboral i les facilitats que aquesta dóna a les empreses a acomiadar els seus treballadors, l'any següent va tornar a augmentar la precarietat dels contractes. Un altre fet a destacar de la taula és el nombre absolut de contractes realitzats al llarg del període analitzat. Mentre l'any 2007 es realitzaven més de 18,5 milions de contractes, el 2012 només se'n feien 14,2 milions, és a dir, una caiguda del 23.5%.

Una altra conseqüència a analitzar de la reforma laboral és si aquesta va comportar un augment del nombre d'aturats. De fet, la crítica més ferotge a aquesta reforma ha estat precisament l'abaratiment de l'acomiadament i per tant, la desprotecció dels treballadors. En la següent taula podem observar el nombre d'aturats i la taxa d'atur:

	2011	2012 (A.R)	2012 (D.R.)	2013	2014	2015
Total actius	23.434,1	23.433	23.447,26	23.190,15	22.954,58	22.899,4
Total aturats	5.012,7	5.667,9	5.858,7	6.051,13	5.610,4	5.444,6
% aturats	21,4%	24,2%	25,0%	26,1%	24,4%	23,8%

FONT: INE

A.R.: Abans Reforma Laboral

D.R.: Després Reforma Laboral

En la taula podem observar com el nombre d'aturats després de l'entrada en vigor de la reforma laboral el febrer de 2012 augmenta un 1,9% (2013). No obstant això, no podem afirmar si aquest augment en el nombre de desocupats es deu a la reforma en si, o a la situació econòmica que experimentava Espanya aleshores. De fet, abans de la reforma, i entre 2011 i febrer de 2012, l'atur augmenta en un 2,8%. Per tant, no es pot afirmar tan categòricament que l'augment de l'atur és causat per la reforma laboral com ho fa l'oposició del govern i els sindicats.

Un altre fet a analitzar és l'evolució dels expedients de regulació. Amb la reforma laboral, es facilitava la realització d'aquests, ja que a partir de l'aprovació d'aquesta no es necessita autorització prèvia de l'administració. Anem a analitzar l'impacte d'aquesta mesura amb la següent taula:

	2011	2012	Variació
Rescissió	4.306	5.604	+ 30.14%
Temporals	16.862	29.917	+ 77.42%
TOTAL ERE	21.168	35.521	+ 67.81%
Treballadors afectats	343.629	483.313	+ 40.65%

FONT: MINISTERIO DE EMPLEO Y SEGURIDAD SOCIAL

Entre 2011 i 2012, any en què entra en vigor la reforma laboral, el nombre d'expedients de regulació van augmentar un 67,81% passant de 21.168 a 35.521 en un any. Aquests, van acabar afectant 483.313 treballadors, un 40,65% més de treballadors que l'any anterior. Aquestes dades són bastant significatives, ja que hi ha una relació directa entre la reforma laboral i el creixement del nombre d'expedients de regulació. En aquest sentit doncs, la reforma va tenir unes conseqüències perjudicials pels treballadors.

Per tant, i en conclusió, la reforma laboral sembla que ha tingut una repercussió directa en els tipus de contracte, ja que entre 2012 i 2014 el percentatge de contractes indefinits s'ha reduït un 2%. A més, la reforma també ha provocat un augment dels expedients de regulació en un 67,81% i ha contribuït a augmentar l'atur a curt termini.

3.2.2. REFORMA DE LES PENSIONS

El 19 de desembre de 2013 es va aprovar gràcies a la majoria absoluta del Partit Popular la llei de reformes de les pensions, que no entraria en vigor fins a l'1 de gener de l'any següent. Al Congrés dels Diputats, l'oposició en bloc va afirmar que aquesta llei té data de caducitat, ja que en el moment que el PP perdi la majoria absoluta, derogaran la reforma. No obstant això, i a l'espera de les eleccions les principals novetats d'aquesta reforma són les següents:

LEGISLACIÓ ANTERIOR	NOVA LEGISLACIÓ DE LES PENSIONS
Pensions actualitzades amb l'IPC, que té en compte la inflació.	Pensions actualitzades amb l'Índex de Revalorització, que té en compte els ingressos i despeses del sistema de pensions. Es fixa una revalorització mínima del 0,25% pels anys amb dèficit, i una màxima de l'IPC més el 0,25% en els anys de superàvit.

Inexistència del factor de sostenibilitat

Incorporació del factor de sostenibilitat, que té en compte el criteri de l'esperança de vida. Aquest factor ajusta la pensió inicial d'acord a un coeficient que s'obté dividint l'esperança de vida d'aquells que han accedit al sistema de pensions a una determinada edat per l'esperança de vida dels nous pensionistes que es jubilen a la mateixa edat.

Edat de jubilació: 65 anys a partir de 35 anys cotitzats. L'edat de jubilació augmentava un mes per any entre 2012 i 2018 i dos mesos per any entre 2018 i 2027.

Edat de jubilació: 65 anys i 38,5 anys cotitzats o 67 anys i 37 anys cotitzats.

Pensió determinada pels últims 15 anys cotitzats

Pensió determinada pels darrers 25 anys treballats. Aquesta mesura s'aplicarà de forma gradual de tal manera que l'any 2022 totes les pensions ja es calculin amb els últims 25 anys cotitzats.

Cobrament pensió màxima: 35 anys cotitzats

Cobrament pensió màxima: a partir de 2027, seran necessaris 38 anys i sis mesos.

Jubilació anticipada: a partir de 61 anys amb una cotització mínima de 30 anys.

Jubilació anticipada: a partir de 63 anys amb una cotització mínima de 33 anys.

Jubilació anticipada a autònoms: a partir de 63 anys amb una cotització mínima de 30 anys

Jubilació anticipada a autònoms: a partir de 63 anys amb una cotització mínima de 33 anys

Amb aquesta reforma de les pensions, el govern creu que la Seguretat Social s'estalviarà 32.939,95 milions d'euros acumulats entre 2014 i 2022. El Partit Popular també argumenta que aquesta és l'única mesura possible per assegurar la continuïtat del sistema de pensions actual.

Evidentment, no podem saber, ara com ara, si les previsions del govern es compliran però sí que podem analitzar algunes de les novetats. La desvinculació de l'IPC amb les pensions, i l'entrada d'un nou índex revaloritzador, provoca una clara pèrdua de poder adquisitiu dels pensionistes. Dels últims vint anys, només en 4 ocasions no hi ha hagut dèficit del fons de pensions (2004, 2005, 2006 i 2007). Per tant, això indica que, per norma general, les pensions augmentaran només un 0,25% anual, ja que la llei indica que en anys amb dèficit públic aquesta serà l'actualització.

Una altra novetat de la reforma que farà perdre poder adquisitiu als pensionistes és el factor de sostenibilitat. És previsible que en el futur, l'esperança de vida augmenti per les millores de les condicions de vida i avenços mèdics. Per tant, això implica que les pensions, cada cinc anys, quan s'apliqui aquest factor, disminueixin. Per contra, el govern argumenta que tot i disminuir-se les pensions per aquest concepte, l'import acumulat total que percebran serà el mateix, ja que viuran més anys. Una afirmació realment perversa.

El tercer punt a analitzar és l'augment d'edat de jubilació i els anys cotitzats necessaris per cobrar el 100% de la pensió. Amb la nova reforma és necessari haver cotitzat durant 38,5 anys per jubilar-te i cobrar el 100% de la pensió. Això implica que, una persona, per poder disposar d'una pensió completa i jubilar-se als 65 anys, ha de treballar mínim des dels 26 anys i mig fins els 65 de manera ininterrompuda. Tenint en compte que els estudis universitaris i superiors s'acaben, en el millor dels casos, als 23 anys, i que la taxa d'atur juvenil està situada al voltant del 50%, és bastant impensable que una persona pugui arribar a cotitzar 38 anys i mig. Aquesta mesura doncs, està feta amb la clara intenció de no haver de pagar la pensió completa als ciutadans, quan aquests arribin a l'edat de jubilació.

Per últim, amb la jubilació anticipada també aconsegueixen, per una banda, augmentar l'edat mínima per prejubilar-se i al mateix temps incrementar els anys de cotització necessaris. Altre cop, la mesura és altament antisocial.

Per tant, podem afirmar que la reforma de les pensions està realitzada amb l'única finalitat de reduir el poder adquisitiu dels actuals i futurs pensionistes, per tal de reduir la despesa en aquest concepte.

3.2.3. REFORMA DE LA SANITAT

L'abril de 2012 va entrar en vigor la nova reforma sanitària impulsada pel govern del Partit Popular. Com moltes altres reformes, aquesta també només va tenir el suport dels diputats del PP, que van fer valer la seva majoria absoluta al congrés per aprovar aquest decret llei. Abans d'analitzar-la anem a veure en què consisteix aquesta reforma:

PRINCIPALS NOVETATS REAL DECRET LLEI 16/2012

Podran accedir a la sanitat pública:

- treballadors o pensionistes.
- Persones que cobrin algun subsidi
- Persones que hagin acabat de cobrar la prestació d'atur.
- Persones apuntades a l'atur
- Cònjuge o fill menor de 26 anys.
- Persones amb nivells mínims d'ingressos.

Els immigrants no registrats ni autoritzats residents a Espanya rebran només atenció d'urgència fins que siguin donats d'alta, així com l'assistència a l'embaràs, part i postpart. Els immigrants menors de 18 anys seran tractats com els espanyols.

Els estrangers d'estats membres de la Unió Europea, només podran ser atesos a la sanitat pública si tenen residència a Espanya (més de tres mesos) i poden demostrar que estan estudiant, treballant o tenen una assegurança de malaltia que cobreixi tots els riscos a Espanya.

Hi haurà copagament a la farmàcia, en la prestació ortoprotètica, productes diatètics i transport sanitari no urgent. En funció de si la persona és pensionista, activa, o aturada i dels ingressos que tingui, pagarà una quantitat o una altra.

Pensionistes

- Pensionistes amb ingressos inferiors a 5.136,6€ anuals tenen exempció plena.
- Pensionistes amb ingressos entre 5.136,6€ anuals i a 18.000€ pagaran el 10% dels medicaments fins a un límit màxim de 8 € al mes.
- Pensionistes amb ingressos situats entre els 18.000€ bruts anuals i els 100.000€ pagaran el 10% dels medicaments fins a un límit de 18 € al mes.
- Pensionistes amb ingressos superiors als 100.000€ pagaran el 20% dels medicaments amb un límit de 60 € mensuals.

Actius i aturats:

- Actius i aturats amb ingressos inferiors a 5.136,6€ o sense prestació d'atur, tenen excepció plena.
- Actius amb ingressos inferiors a 18.000€ pagaran el 40% dels medicaments.
- Actius amb ingressos situats entre els 18.000€ bruts anuals i els 100.000€ pagaran el 50% dels medicaments.
- Actius amb ingressos superiors als 100.000€ pagaran el 60% dels medicaments.

Exclusió de fàrmacs del finançament públic: mucolítics, antidiarreics, llàgrima artificial, laxants, antivirals tòpics i antimicòtics dermatològics.

Els preus dels medicaments que els laboratoris venguin a les administracions seran menors als de venda a altres clients (receptes privades).

Compra centralitzada de material sanitari i de medicaments d'ús hospitalari en comptes que cada hospital i comunitat autònoma negociï individualment el preu amb els laboratoris

Creació de l'historial clínic i targeta sanitària digital per tal de centralitzar la informació de tots els pacients i aquest ser disponible des de qualsevol centre sanitari i des de qualsevol comunitat autònoma.

Afavorir la mobilitat dels professionals sanitaris entre els centres de salut.

Segons el govern, l'objectiu d'aquestes mesures és assegurar la sostenibilitat del sistema sanitari espanyol ja que amb la implantació d'aquesta reforma el Partit Popular preveu estalviar-se 7.200 milions d'euros anuals. Aquests provenen del copagament de fàrmacs i serveis, de la compra centralitzada, de l'eliminació del turisme sanitari, la centralització d'informació que evitarà repetició de proves innecessàries i de la reordenació de recursos humans del personal sanitari. Tres anys després de l'aprovació d'aquest Real Decret Llei, el Govern no ha publicat cap avaluació sobre els efectes que té aquesta reforma sobre la salut de les persones, ni tampoc l'estalvi econòmic que aquest ha pogut generar.

Aquesta reforma té coses positives com la centralització de les compres i dels historials clínics, ja que d'aquesta manera, s'aconsegueix ser més eficient i reduir despeses innecessàries. No obstant això, aquesta té un clar punt antisocial. Tres anys després de l'aprovació, i segons dades del Ministeri de Salut, 748.853 immigrants s'han quedat sense targeta sanitària i per tant, apartats de la sanitat pública, per no complir els requisits fixats en la llei. Això implica que persones que pateixen malalties que necessiten fàrmacs per controlar la seva evolució han hagut de fer front al pagament íntegre d'aquests medicaments, o en el pitjor dels casos deixar de prendre-se'l per la impossibilitat de finançar-los. Cal dir que algunes comunitats autònomes s'han negat a complir aquesta llei i ha continuat oferint accés a la sanitat pública a aquelles persones que no complien els requisits.

A més d'aquest col·lectiu, la llei tampoc especifica què passa amb aquells joves majors de 26 anys que no han cotitzat mai perquè no han trobat feina o continuen estudiant. Segons la llei, encara que aquests fossin espanyols, també haurien d'estar apartats del servei públic de salut.

En qualsevol cas, aquesta reforma vulnera un dels drets fonamentals fixats en la mateixa constitució espanyola com és el dret a la protecció de la salut. A més, la sanitat espanyola es finança a partir dels impostos recaptats per l'estat (IVA, IRPF, IS, IIEE.) i per tant, les persones que viuen a Espanya, encara que no estiguin donats d'alta a la Seguretat Social, financen els serveis públics de salut. És doncs, una reforma injusta i clarament antisocial.

A part d'aquest punt, amb el copagament de fàrmacs, pròtesis, productes diatètics i transport sanitari no urgent augmenta les despeses d'un col·lectiu molt vulnerable com són sobretot els pensionistes. Encara que la majoria d'aquests, només hagi de fer front al pagament de, com a màxim vuit euros mensuals, aquest col·lectiu suma una càrrega impositiva més a les seves ja reduïdes pensions.

Sindicats i partits de l'oposició han criticat ja fortament la reforma sanitària i aquests últims han assegurat que en les pròximes eleccions, quan el Partit Popular perdi la majoria absoluta, s'uniran tots els partits polítics per derogar aquest decret llei, per representar un atac al dret de la sanitat universal.

3.2.4. REFORMA ELÈCTRICA

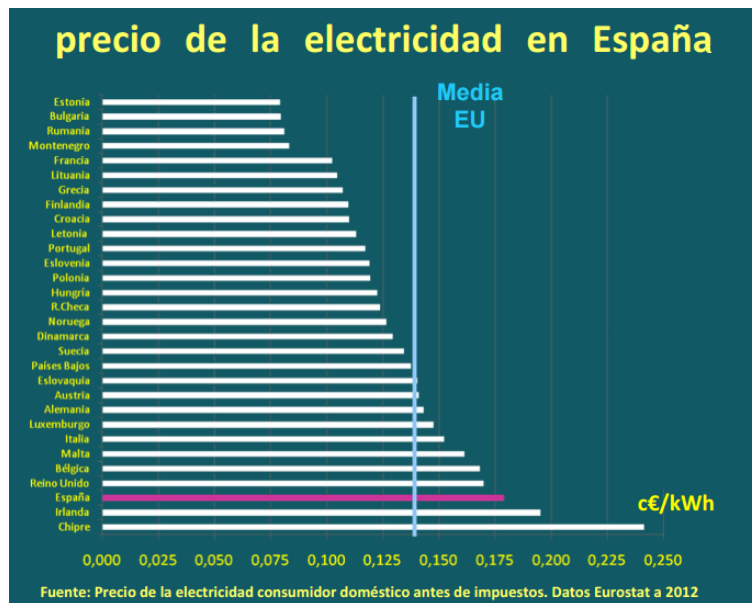
El Consell de Ministres va aprovar el 12 de juliol de 2013 l'anomenada reforma elèctrica que compon tot un paquet de mesures per posar fi als desequilibris que persisteixen al sistema elèctric, així com establir un nou marc normatiu que garanteixi l'estabilitat financera d'aquest.

La situació del sistema elèctric és preocupant, ja que tot i el fort augment de les factures de les llars el dèficit tarifari anual continua creixent, situant a mitjans de 2013, últimes dades de què disposem, un deute acumulat de 26.062 milions amb les elèctriques. El dèficit tarifari és la diferència entre els drets de cobrament reconeguts a les companyies elèctriques i els ingressos que aquestes obtenen a través de les tarifes elèctriques. Aquesta diferència té origen l'any 1997, quan el llavors ministre d'economia Rodrigo Rato va imposar que la factura de la llum no podia créixer més que l'IPC. Això comporta que, en els anys en què les despeses elèctriques creixen més que la inflació, es generen unes pèrdues al sector.

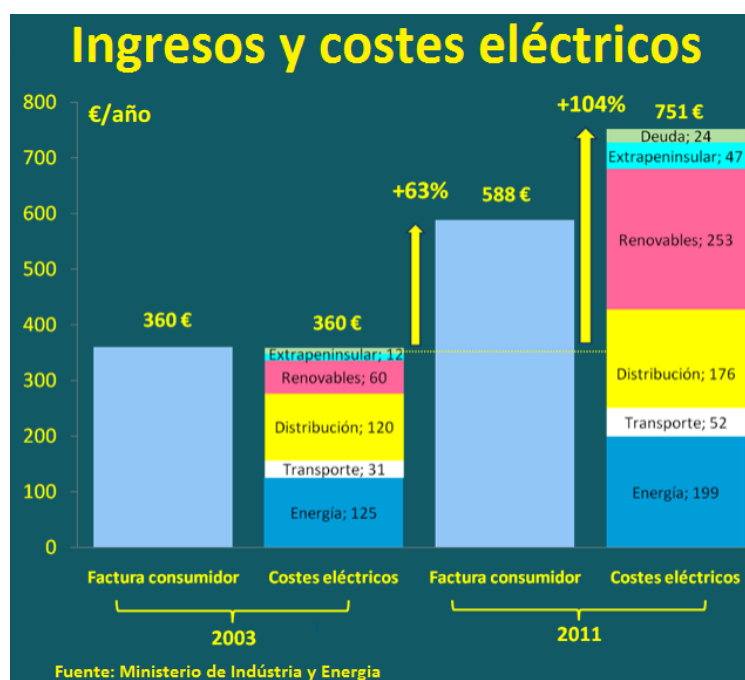
Aquest problema va arribar al seu límit l'any 2013, quan el dèficit va arribar als 10.500 milions d'euros. Això hauria comportat un augment de la factura de la llum del 42% per cobrir les despeses. Com que això no era políticament possible ni assumible, el govern es va veure obligat a prendre mesures per solucionar-ho i va impulsar llavors la reforma elèctrica.

Podríem pensar que aquest alt dèficit es genera pels baixos preus de l'electricitat a Espanya, però no és així. La gràfica següent, amb dades de l'Eurostat, mostra com

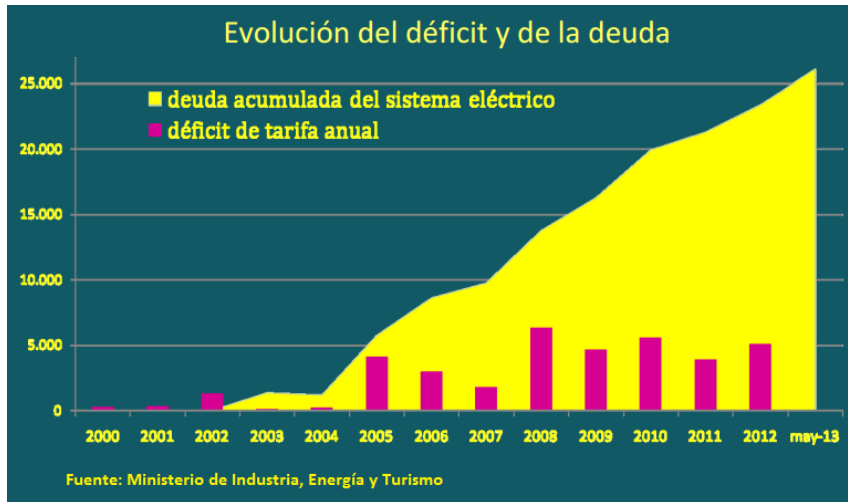
Espanya és el tercer país de la UE que paga un preu més elevat, només superat per Irlanda i Xipre. Vegeu el gràfic:

Al gràfic, es pot observar també com el preu de l'energia a Espanya està molt per sobre de la mitjana Europea fet que provoca una pèrdua de competitivitat respecte els altres països. No obstant això, tot i tenir unes factures amb un import més elevat, el deute creix de manera alarmant. En la següent gràfica es pot observar com, tot i augmentar el preu de l'electricitat un 63% des del 2003 fins al 2011, els costos del subministrament encara han crescut més, concretament un 104%, en el mateix període. Això comporta, que any a any es generi un suposat dèficit tarifari amb les companyies elèctriques, la suma del qual ja arriba als 26.062 milions. Vegem la següent gràfica:

Aquest dèficit anual ha comportat, com hem dit abans, un augment progressiu del deute. En la següent gràfica podem observar com des de 2002 fins al darrer any de què disposem dades, la tendència creixent del deute acumulat del sistema elèctric. Aquí, el gràfic:

Aquesta situació va obligar al govern a haver de fer una reforma del sistema elèctric per tal de reduir el dèficit tarifari primer i el deute després. Les mesures que va realitzar per tal de solucionar-ho són les següents:

REFORMA ELÈCTRICA

S'estableix una regla d'estabilitat financera mitjançant un sistema automàtic de revisió que evitarà l'aparició de nous desajustaments.

Es prohibeix la introducció de nous costos en el sistema elèctric sense que vinguin acompanyats d'un augment equivalent dels ingressos.

Si normatives autonòmiques o locals generen sobre costos, aquests hauran de ser assumits per les Administracions que les generen.

Nou règim retributiu per les instal·lacions de generació d'energia renovable, cogeneració i residus.

- Rebran un complement pels costos d'inversió basats en estàndards per tecnologies.
- Es garanteix una rendibilitat raonable basada en la rendibilitat de les Obligacions del Tresor a 10 anys més 300 punts bàsics (un 7.5% en el moment de realitzar-se la reforma).
- S'estableix un sistema específic d'incentius per Canàries i les Illes Balears, on l'energia eòlica i fotovoltaica són més barates que la generació convencional.

Nou règim retributiu de les xarxes de transport i la distribució:

- **Es fixa una retribució homogènia basada en la rendibilitat de les Obligacions del Tresor a 10 anys més 200 punts bàsics. (6.5% en el moment de realitzar-se la reforma).**
- **S'estableix un volum màxim d'inversió assumit pel sistema elèctric com a cost anual.**

Reducció de la retribució d'altres activitats regulades del sistema:

- **S'introdueixen mesures per disminuir el cost de producció elèctrica i millorar l'eficiència de les centrals de fuel dels sistemes extra peninsulars i insulars.**
- **Es disminueix la retribució actual dels pagaments per capacitat que perceben fonamentalment les centrals de cycle combinat.**
- **S'estableix un mecanisme de mercat per la interrompibilitat.**

Es modifica l'estructura de peatges reduint el cost sobre el consumidor i penalitzant les segones residències i els habitatges buits.

Amb aquesta reforma el govern va aconseguir l'any 2013 reduir les despeses elèctriques en 6.000 milions d'euros i va carregar a les elèctriques via impostos uns 2700 milions d'euros, insuficients encara per cobrir els 10.500 milions d'euros de dèficit estructural. Això va provocar que dels 1800 milions que restaven, 900 van ser aportats des del pressupost general de l'estat i els altres 900 van ser suportats pels clients, amb un increment de la factura del 8%.

Això, encara que es vulgui dissimular des del Partit Popular, significa que els ciutadans espanyols estan pagant 1.800€ del dèficit tarifari, ja sigui per via directa (factura de l'electricitat) o indirectament (impostos). A més, la realitat és que hi continua havent dèficit tarifari. L'única solució que aporta la reforma elèctrica és com repartir el dèficit que es genera, no en eliminar-lo totalment. Això implica que, si el govern central no fa front a la part de dèficit que li toca pagar per via del PGE (900 milions d'euros) tal com va passar l'any 2013 el deute continua augmentant.

La conclusió d'aquesta reforma doncs és molt clara. No ha servit per eliminar el dèficit tarifari, sinó només per repartir entre les parts el dèficit que anualment es continua generant.

A més, en aquest escenari en què les elèctriques reclamen que se'ls pagui el deute acumulat per l'impagament del preu corresponent per part dels ciutadans, cal remarcar que les grans empreses (Iberdrola, Endesa, Gas Natural Fenosa, HC Energia i

E.ON) han tingut des de l'any 2000 i fins al 2012 uns beneficis acumulats de 41.427 milions.

Potser seria el moment de replantejar-nos el model i fer una reforma profunda del sistema. O això, o continuem augmentant el deute a unes elèctriques, que ja de per si tenen uns ingressos milionaris.

3.2.5. REFORMA BANCÀRIA

La crisi econòmica espanyola, derivada posteriorment en financera, ha obligat a l'estat espanyol a fer cinc reformes profundes del sector financer des de 2008 i fins a l'actualitat. El país amb el sistema financer més sòlid del món desenvolupat l'any 2008, segons J.R. Zapatero, ha representat tenir més deficiències de les esperades, motiu pel qual ha provocat un seguit de reformes per tal de solucionar els problemes que anaven sorgint progressivament.

Encara que no sigui el motiu d'estudi d'aquest treball, veurem les primeres dues reformes del sector, realitzades pel Govern Socialista els anys 2009 i 2011.

PRIMERA REFORMA (2009)

Creació del FROB: La necessitat de liquidació dels bancs va provocar la creació d'aquest fons de reestructuració i ordenació de la banca, dotada inicialment amb 9.000 milions d'euros, que tenia per objectiu la reestructuració bancària i el reforçament dels recursos propis de les entitats de crèdit per tal d'augmentar la solvència d'aquestes caixes. A través de l'aportació de capital, el FROB facilitava les fusions de diverses caixes d'estalvi.

Entre 2009 i 2010, provocat per les exigències de solvència, hi va haver la primera gran etapa de fusions de caixes d'estalvi, que podreu observar en la taula 2.

Aquesta reforma no seria suficient i dos anys després, el 2011 i encara amb el PSOE al govern, hi va haver la segona reforma, que consistia en:

SEGONA REFORMA (2011)

Exigència d'un capital mínim a les entitats que cotitzen a borsa del 8% sobre els actius considerats de risc i del 10% per les caixes d'estalvi.

A causa d'aquestes exigències, moltes caixes van haver de fusionar-se o ser absorbides per altres bancs. A més altres entitats que havien resistit a les fusions veurien la necessitat també de començar processos de fusió. Més endavant podreu observar una gràfica explicativa del procés de fusió bancari.

Amb aquesta reestructuració el nombre d'entitats financeres es va reduir ostensiblement, quedant només 11 entitats bancàries. El novembre de 2011, el Partit Popular guanya les eleccions i tres mesos després ja aprova una altra reforma financera. Aquesta consistia en:

TERCERA REFORMA (FEBRER 2012)

Obligació de les entitats bancàries a augmentar les seves provisions en 54.000 milions d'euros per sanejar la cartera de crèdits morosos o problemàtics.

Limitar el sou dels directius de les entitats que han rebut ajudes del FROB a 600.000 euros anuals.

Limitar el sou dels directius de les entitats intervingudes per l'Estat a 300.000€ anuals.

Possibilitat que el FROB contribueixi al sanejament d'entitats financeres en procés de fusió a través de la compra de bons contingents convertibles.

Ampliació del capital del FROB de 9.000 a 15.000 milions d'euros.

Tres mesos després de la tercera reforma, el govern del PP n'impulsa una de nova a causa de l'elevat nivell de la prima de risc i la forta baixada de la borsa. Aquesta reforma té com a característiques:

QUARTA REFORMA (MAIG 2012)

Obligació d'augmentar les provisions de crèdit sanejat en 30.000 milions d'euros i traspasar tots els actius immobiliaris en firmes externes.

Possibilitats de noves injeccions de capital mitjançant la compra d'accions a aquelles entitats que no puguin assegurar el nivell de provisions marcat.

En aquest període es van realitzar altres fusions, que podreu veure més endavant en una gràfica.

L'agost del mateix any arribaria la tercera reforma bancària realitzada pel govern del PP, la cinquena des de l'inici de la crisi. Aquesta consistia en:

CINQUENA REFORMA (AGOST 2012)

Creació del banc dolent, que adquirirà els actius tòxics de les diferents entitats financeres per tal de sanejar el sistema bancari.

S'eleva la protecció als inversors per evitar casos com el de les participacions preferents.

S'eleven els requisits de solvència de les entitats bancàries.

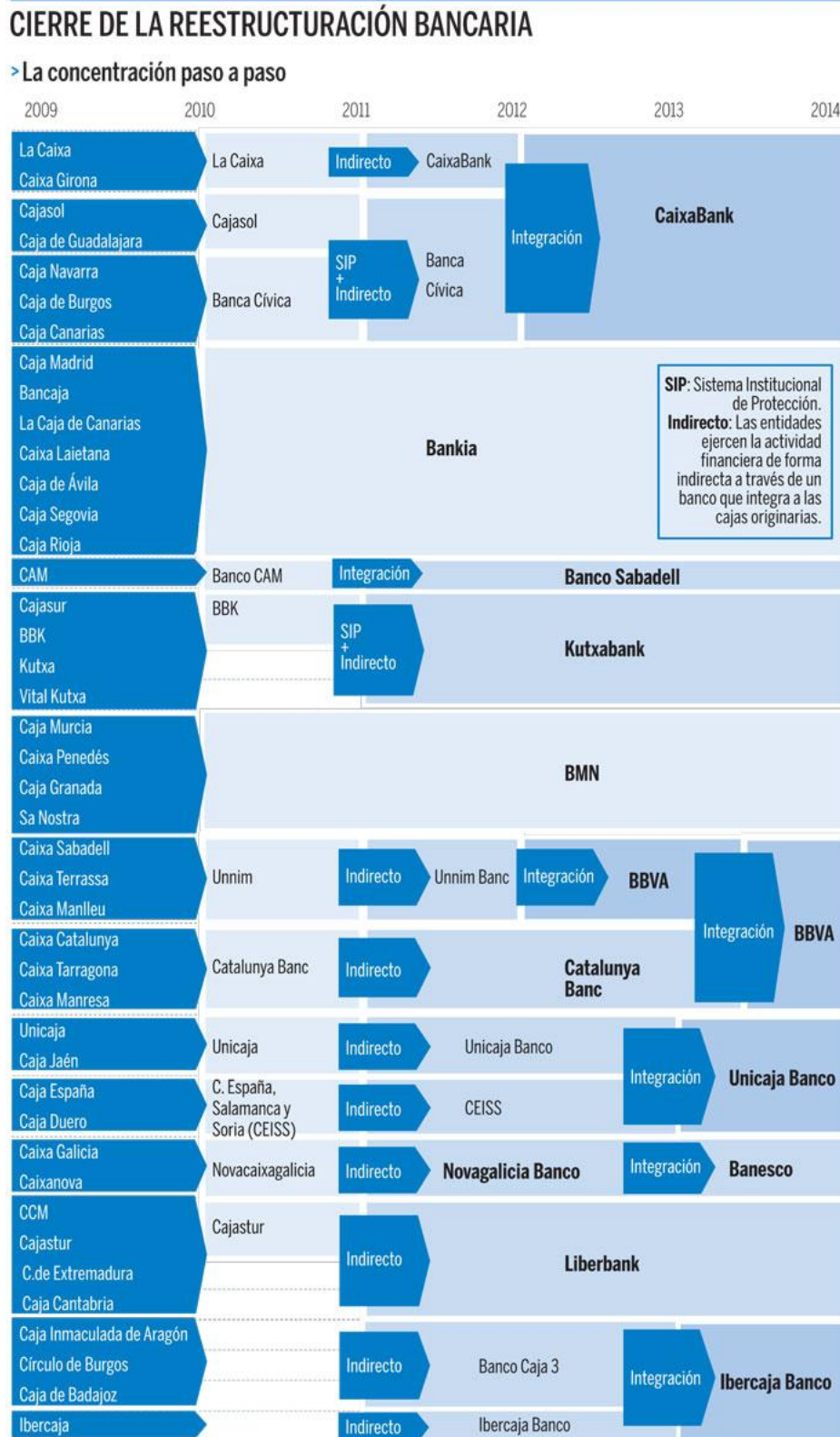
El FROB passarà a ser un organisme controlat pel Govern i serà l'encarregat de realitzar les injeccions de capital als bancs.

La nova legislació preveu la liquidació d'entitats financeres inviables econòmicament.

Sol·liciten un rescat bancari de 100.000 milions a la banca, dels quals només utilitzarien 43.000 milions.

Es nacionalitza Bankia

Amb aquesta reforma es va donar per finalitzada la reestructuració del sector financer a Espanya. En el següent gràfic es pot observar l'evolució any a any d'aquestes consecutives fusiones, i la concentració bancaria resultant:

Fuente: Ceca, Banco de España y elaboración propia

Després d'aquestes reformes, i la finalització del rescat bancari el setembre de 2014, el balanç que podríem fer-ne és ambigu. Per una banda s'ha aconseguit sanejar el sector financer Espanyol, però per l'altre, aquest llarg camí de reformes ha comportat unes fortes conseqüències negatives. Per una banda, entre 2009 i 2014, segons dades de la CECA, s'han destruït al sector bancari 56.625 llocs de treball i han desaparegut prop de 10.378 oficines bancàries. A més, el cost del rescat bancari pels contribuents espanyol ha estat de 88.140 milions d'euros, mentre aquests patien retallades de les administracions públiques i veien disminuir la qualitat dels serveis públics.

A més, una altra conseqüència negativa de la reestructuració bancària és la concentració d'entitats financeres. En l'actualitat el nombre reduït d'entitats financeres provoca que el sector sigui un mercat oligopolístic i que els clients surtin perjudicats per la manca de competència. Aquesta concentració a més, incrementa el caràcter sistèmic de les entitats financeres resultants.

En conclusió, les reformes bancàries eren necessàries per assegurar la solidesa del mercat financer espanyol. No obstant això, el cost d'aquesta reestructuració ha recaigut als ciutadans havent de pagar via impostos els ajuts a la banca. En efecte, la crisi financera ha demostrat, una vegada més, que en les entitats bancàries els beneficis són privats però les pèrdues són públiques.

4. CONCLUSIÓ

La realització del treball de final de grau ha sigut una experiència enriquidora que m'ha ajudat, crec sincerament, a millorar la meua capacitat d'anàlisi així com observar la realitat econòmica d'una manera crítica a partir de l'estudi i anàlisi de les polítiques del govern en un període determinat.

A més, la recerca de dades i informes ha representat un autèntic repte per tal d'aconseguir aproximar-me, el màxim possible, a l'objectivitat analítica que buscava a l'inici d'aquest treball. Per descomptat, el treball de final de grau també m'ha aportat una millora en la capacitat d'organització, del tot necessària per estructurar les tasques, el cos del treball i també les idees per acabar realitzant un treball interessant, coherent i intel·ligible.

No obstant això, totes aquestes capacitats adquirides no haurien estat suficients si no hagués pogut extreure conclusions inequívokes i donar resposta als objectius que m'havia plantejat en la introducció d'aquest treball. Crec que l'estudi realitzat aporta resultats concloents i reveladors i també la informació necessària per estar en disposició de realitzar un judici equilibrat a la legislatura del Partit Popular en el període comprès entre 2011 i 2015.

Amb esperit de ser equànime a l'hora d'avaluar les polítiques econòmiques del partit del govern, hauríem de tenir en compte que amb l'entrada d'Espanya a la Unió Europea i sobretot al Sistema Monetari Europeu, l'estat central va perdre les competències referents a la política monetària i que, per tant, el marge de maniobra per fer front a la crisi és actualment molt més limitat que anys enrere. Un altre aspecte previ seria la forta pressió que el Banc Central Europeu, el Fons Monetari Internacional i la mateixa Alemanya han realitzat als països mediterranis per tal que aquests emprenguessin les reformes que consideraven necessàries per disminuir el dèficit pressupostari. Per tant, i com a taló de fons de totes les decisions preses pel Partit Popular al llarg d'aquests quatre anys, haurem de considerar aquest context i les pressions exteriors que ha rebut el govern espanyol per realitzar moltes de les reformes que ha acabat executant.

Aquestes pressions van portar precisament al govern espanyol a augmentar alguns impostos com l'IVA a un tipus màxim del 21%. Amb aquest augment el ministre d'hisenda Cristóbal Montoro pretenia aconseguir una recaptació addicional de 22.100 milions d'euros en els següents tres anys posteriors a la pujada. La realitat demostra però, que tres anys després només es van aconseguir 10.662 milions d'euros addicionals, prenent de base l'any anterior a l'augment de l'impost. Això comportà que només es recaptés el 48% de la quantitat prevista inicialment.

Pel que fa a l'IRPF hem de diferenciar dues etapes. En la primera, el govern espanyol va augmentar els tipus impositius dels diferents trams de la renda, amb la qual cosa pretenia una recaptació addicional de 5.357 milions d'euros en els primers mesos de la pujada de l'impost. Les dades ens mostren que en aquest període només es va aconseguir un augment de la recaptació per aquest concepte de 816 milions d'euros, és a dir un 15% de la quantitat inicialment prevista.

La segona etapa de reforma d'aquest impost fou realitzada a mitjans del 2014, amb aplicació a partir de 2015. Aquesta consistia en l'eliminació de dos trams de tributació i tenia per objectiu, segons el govern, disminuir la càrrega impositiva dels col·lectius amb menors ingressos de la societat. La reforma, però, mostra, després d'una anàlisi acurada, com en realitat les rendes d'entre 12.450€ i 17.707,20€ i d'entre 20.200€ i 33.407,2€ tributen respectivament un 0,25% i un 1% més que abans de la reforma. En l'anàlisi també s'observa que, les persones més afavorides amb aquesta reforma són aquelles que tenen uns ingressos anuals superiors als 33.407,2 euros, és a dir, aquelles que tenen uns ingressos superiors a 2.400 euros al mes. Això denota un biaix que tendeix a no afavorir les rendes més baixes, tal com el govern havia explicat que era l'objectiu d'aquesta reforma.

En referència a l'impost de societats hem pogut observar com Espanya, tot i ser la cinquena economia de la Unió Europea, és el tercer país que menys recapta en aquest concepte. En aquesta conjuntura el govern espanyol ha decidit una disminució de l'impost per a l'any 2015, la qual cosa fa pensar que aquesta és una mesura electoralista més que no pas racionalment econòmica. Aquesta mesura mostra novament com els interessos de partit poden passar al davant dels estrictament econòmics.

A partir de la comparativa dels pressupostos d'aquest període amb el darrer pressupost de la legislatura del Partit Socialista Obrer Espanyol observem com les retallades més importants no van ser realitzades pel govern del Partit Popular, com molta gent creu, sinó pel govern dels socialistes l'any 2011. Així, doncs, si tenim en compte el pressupost de 2011, el govern del PP acabarà la legislatura quatre anys després amb un increment del pressupost de 38.634 milions d'euros. Tot i aquest increment, els pressupostos corresponents als anys 2012 i 2015 van experimentar una reducció de les despeses públiques. Això demostra que en aquest cas particular, i al contrari del que diu l'opinió pública, el Partit Popular no ha realitzat una disminució tan dràstica de la despesa pública com se li atribueix. Tanmateix, cal matisar que la major part de les retallades han estat traslladades a les comunitats autònomes la qual cosa ha estat un motiu de queixa dels presidents de moltes autonomies.

L'augment dels impostos i la disminució de les despeses sobretot en les administracions autonòmiques no ha provocat, malgrat tot, una disminució molt significativa del dèficit pressupostari i, per conseqüència, del deute públic. Així, tot i

l'esforç dels ciutadans, el deute ha passat del 69,20% del PIB l'any 2011 al 97,7% el 2014. Això demostra, que aquestes mesures no han tingut resultats positius.

En la segona part de l'anàlisi de la política econòmica del govern del Partit Popular en què observem les reformes sectorials podem treure també conclusions força interessants.

En primer lloc, la reforma laboral ha comportat una precarització dels tipus de contracte, ja que tal com mostren les dades analitzades en el treball, el percentatge de contractació indefinida ha disminuït un 2% els anys posteriors a la reforma. A més, el nombre d'aturats va augmentar un 1,9% assolint una taxa d'atur màxima del 26,1% l'any 2013. Tanmateix, no sabem si aquest augment va ser degut o potenciat per la reforma laboral o pel contrari va ser causat per l'empitjorament de l'economia espanyola. Per últim, el nombre d'EREs va augmentar un 67,81% després de la reforma afectant el 40,7% més de treballadors. Aquest fet, crec que es pot imputar directament a la reforma laboral, ja que aquesta en facilitava la realització tot eliminant la necessitat d'autorització per part de l'Administració.

A part d'aquestes conseqüències numèriques, cal especificar que des de l'aprovació de la reforma laboral els treballadors estan més desprotegits i les empreses tenen més facilitats per acomiadar-los. És una reforma, així, doncs, socialment negativa des del punt de vista de pèrdua de drets dels treballadors però es fa difícil de concloure, a partir d'això, que l'augment de l'atur hagi estat causat directament per la mateixa reforma o per l'empitjorament de l'economia.

En segon lloc, la reforma de les pensions ha comportat una clara disminució del poder adquisitiu dels pensionistes actuals i dels futurs pensionistes. La desvinculació de les pensions de l'IPC o la introducció del factor de sostenibilitat són elements que creen una important pèrdua del poder adquisitiu dels pensionistes. Per altra banda, l'augment dels anys de cotització per tal d'accedir a la pensió completa és una altra mesura encaminada a disminuir la pensió dels futurs jubilats. Així, aquesta reforma està feta amb la intenció de reduir la despesa en aquest concepte, sense tenir en compte els perjudicis que creen amb els actuals i futurs pensionistes.

En tercer lloc, la reforma de la sanitat ha comportat algun avantatge i algun inconvenient. Per una banda, la centralització de les compres i dels historials clínics ha provocat una reducció de les despeses i sembla que representa una millor eficiència del sistema. No obstant això, l'enduriment dels requisits per gaudir de la sanitat pública espanyola ha deixat fora del sistema a prop de 750.000 persones. A més, el copagament de fàrmacs ha augmentat, encara més, les despeses dels ja perjudicats pensionistes. Aquesta és doncs, una mesura antisocial, privant a moltes persones d'un servei que, tot i no cotitzar a la seguretat social, ja el paguen a través dels impostos indirectes.

En quart lloc, la reforma del sistema elèctric més que no pas una modificació profunda per acabar amb el deute de l'estat amb les empreses elèctriques, ha estat del tot ineficaç. L'estat ha publicitat la reforma com la salvació al dèficit tarifari que any a any es generava per la diferència de preu entre què pagaven els clients i el cost de producció energètica. No obstant això, aquesta reforma no elimina el dèficit tarifari sinó que només estableix la manera com se'n reparteix el pagament. Per tant, representa una reforma pedaç que no ha solucionat el problema de sostenibilitat del sistema elèctric actual.

Per últim, la reforma bancària ha consistit bàsicament en l'enduriment de les exigències de solvència de les entitats bancàries, fet que en va comportar la progressiva concentració. A més, la necessitat de liquiditat dels bancs va portar a l'estat a realitzar un rescat bancari xifrat per la comissió europea en 88.140 milions d'euros, pagat pels contribuents espanyols. A més la concentració bancària ha provocat, per una banda, una disminució de la competència i, per l'altra, la destrucció de 56.635 llocs de treball i el tancament de 10.378 oficines.

Per tant, i com a conclusió global, podríem afirmar que les mesures econòmiques realitzades pel Partit Popular en els darrers quatre anys han tingut un marcat caràcter antisocial, poc sensibles amb les classes menys adinerades i, en alguns casos, han estat implantades a conseqüència d'interessos més enllà dels estrictament econòmics. La influència de les classes benestants de la societat i les motivacions electoralistes han jugat un paper fonamental en aquesta taula d'escacs monopolitzada per fitxes blaves.

5. BIBLIOGRAFÍA

FONTS PRIMÀRIES

- AGENCIA TRIBUTARIA. Informes mensuales de Recaudación Tributaria
http://www.agenciatributaria.es/AEAT.internet/datosabiertos/catalogo/hacienda/Informe_mensual_de_Recaudacion_Tributaria.shtml
- AGENCIA TRIBUTARIA. PRINCIPALES NOVEDADES TRIBUTARIAS INTRODUCIDAS POR EL REAL DECRETO-LEY 20/2012, DE 13 DE JULIO (BOE DE 14 DE JULIO), DE MEDIDAS PARA GARANTIZAR LA ESTABILIDAD PRESUPUESTARIA Y DE FOMENTO DE LA COMPETITIVIDAD. Madrid, 17 de julio de 2012.
http://www.agenciatributaria.es/static_files/AEAT/Contenidos_Comunes/La_Agencia_Tributaria/Le_Interesa/RDley_20_2012_es_es.pdf
- BOLETÍN OFICIAL DEL ESTADO. Reial decret llei 16/2012, de 20 d'abril, de mesures urgents per garantir la sostenibilitat del Sistema Nacional de Salut i millorar la qualitat i la seguretat de les seves prestacions. Dimarts 24 d'abril de 2012. http://www.boe.es/boe_catalan/dias/2012/04/24/pdfs/BOE-A-2012-5403-C.pdf
- EUROPEAN CENTRAL BANK. ECB FISCAL DASHBOARD.
<http://www.ecb.europa.eu/stats/gov/html/dashboard.en.html>
- EXPANSIÓN DATOS MACRO. SMI SALARIO MÍNIMO INTERPROFESIONAL.
<http://www.datosmacro.com/smi>
- EXPANSIÓN DATOS MACRO. DÉFICIT PÚBLICO DE ESPAÑA.
<http://www.datosmacro.com/deficit/espana>
- MINISTERIO DE HACIENDA Y ADMINISTRACIONES PÚBLICAS. Estadísticas 2006-2015 presupuestos generales del estado consolidados 2015. 10 de febrero de 2015. <http://www.sepg.pap.minhap.gob.es/sitios/sepg/es-ES/Presupuestos/Estadisticas/Documents/2015/01%20Presupuestos%20Generales%20del%20Estado%20Consolidados.pdf>
- MINISTERIO DE EMPLEO Y SEGURIDAD SOCIAL. Boletín de Estadísticas laborales. Regulación de empleo.
<http://www.empleo.gob.es/estadisticas/bel/REG/index.htm>

- MINISTERIO DE INDÚSTRIA, ENERGÍA Y TURISMO. Nota de prensa. Consejo de Ministros. El Gobierno aprueba la reforma energética, que equilibra definitivamente el sistema eléctrico. <http://www.minetur.gob.es/es-es/gabineteprensa/notasprensa/2013/documents/npreformaenergetica120713.pdf>
- MINISTERIO DE INDÚSTRIA, ENERGÍA Y TURISMO. REFORMA DEL SISTEMA ELÉCTRICO: UNA REFORMA NECESARIA. http://www.minetur.gob.es/es-es/gabineteprensa/notasprensa/2013/documents/presentacion_reforma%20el%C3%A9ctrica120713_v5.pdf
- MINISTERIO DE SANIDAD, SERVICIOS SOCIALES E IGUALDAD. REFORMA SANITARIA: UNA REFORMA DE FUTURO. <http://www.msssi.gob.es/gabinetePrensa/reformaSanidad/docs/cuadripticoReformaSanitaria.pdf>

FONTS SECUNDÀRIES

- AGENCIA. “Aprobada la reforma de pensiones sin consenso político ni social”. *El Periodico de Catalunya*. Jueves, 19 de diciembre de 2013. <http://www.elperiodico.com/es/noticias/economia/aprobada-reforma-pensiones-sin-consenso-politico-social-2943179>
- AGENCIA. “Así afectará a cada producto y servicio la subida del IVA desde este 1 de septiembre”. *20 Minutos*. 31/08/2012 <http://www.20minutos.es/noticia/1576219/0/subida-iva/productos/comercios/>
- AMIGOT, B. “España tiene unos impuestos de los más altos de la zona euro però está entre los países que menos recauda”. *Expansión.com*.13/03/2014. <http://www.expansion.com/2014/03/12/economia/1394645964.html>
- AMIGOT, B. Y DÍAZ, J. “Así es la reforma fiscal aprobada por el Gobierno”. *Expansión.com*. 22/06/2014. <http://www.expansion.com/2014/06/20/economia/1403250198.html>
- “Aprovada definitivamente la reforma de las pensiones” *EUROJURIS ESPAÑA*. <http://www.asociacion-eurojuris.es/publicaciones/aprobada-definitivamente-la-reforma-de-las-pensiones/>

- AYUSO, JUAN. “Un análisis de la situación del crédito en España”. *Banco de España*. Boletín económico. Octubre de 2013
<http://www.bde.es/f/webbde/SES/Secciones/Publicaciones/InformesBoletinesRevistas/BoletinEconomico/13/Fich/be1310-art4Oct/.pdf>

- BORRAZ, M. G. “Así es el nuevo mapa bancario español después de 5 años de reformas”. *Expansión.com*. Madrid, 02/08/2014.
<http://www.expansion.com/2014/08/20/empresas/banca/1408564601.html>

- BORRAZ, M. G. “Así es el nuevo mapa bancario español después de 5 años de reformas”. *Expansión.com*. Madrid, 02/08/2014.
<http://www.expansion.com/2014/08/20/empresas/banca/1408564601.html>

- “Cambios por la reforma fiscal 2015 para las sociedades”. *Cuéntica*. 30/12/2014. <https://ayuda.cuentica.com/cambios-reforma-fiscal-2015-sociedades/>

- "Cinco reformas en tres años para tratar de sanear el maltrecho sistema financiero español" *20 minutos*. 31/08/2012.
<http://www.20minutos.es/noticia/1439217/0/reformasfinancieras/espana/bancos-cajas/>

- COMISIÓN NACIONAL DE LOS MERCADOS Y LA COMPETENCIA. “Informe de la CNMC sobre las ayudas públicas en España – 2014”
http://www.cnmc.es/Portals/0/Notas%20de%20prensa/INFORME_CNMC_%20AYUDAS_%20PUBLICAS_%202013-2014.pdf

- COMISIÓN NACIONAL DE LOS MERCADOS Y LA COMPETENCIA. “Informe de ayudas públicas”. 2011, 2012 <http://www.cnmc.es/es-es/promoci%C3%B3n/ayudasp%C3%BAblicas.aspx>

- DE BENITO, EMILIO. “Los inmigrantes irregulares tendrán tarjeta sanitaria hasta el 31 de agosto”. *El País*. 24 de abril de 2012.
http://sociedad.elpais.com/sociedad/2012/04/24/actualidad/1335254687_707783.html

- FORT, MÀRIUS. “Cinco claves para entender el déficit de tarifa de las eléctricas”. *La Vanguardia*. 29/12/2013.
<http://www.lavanguardia.com/economia/20131219/54398348086/deficit-tarifario.html>

- GÓMEZ, MANUEL V. “El Gobierno aprueba el primer paso para devaluar las pensiones”. *El País*. 13 de septiembre 2013.
http://economia.elpais.com/economia/2013/09/13/actualidad/1379077041_860337.html

- GONZÁLEZ-PÁRAMO, JOSÉ MANUEL. “La política monetaria del BCE durante la crisis”. Discurso de clausura de las X Jornadas de Política Económica. Málaga, 21 de octubre de 2011.
http://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2011/html/sp111021_1.es.html

- “La recapitalización del sistema financiero a través del FROB ha costado 7.551 millones de euros” *20 minutos*. 30/09/2011.
<http://www.20minutos.es/noticia/1173995/0/recapitalizacion-cajas/frob/banco-de-espana/>

- MALO DE MOLINA, JOSÉ LUIS. “La respuesta del Banco Central Europeo a la crisis”. Banco de España. Boletín económico. Julio – agosto de 2013.
<http://www.bde.es/f/webbde/SES/Secciones/Publicaciones/InformesBoletinesRevistas/BoletinEconomico/13/Jul/Fich/be1307-art5.pdf>

- MARTÍNEZ, YAYZA. “La nueva reforma energética lastra un futuro sostenible para España”. *Tendencias21*. 26 de julio de 2013.
http://www.tendencias21.net/La-nueva-reforma-energetica-lastra-un-futuro-sostenible-para-Espana_a21826.html

- OPEN SOCIETY FOUNDATION (Con la colaboración de la Dra. Marta Cimas y el Dr. Pedro Gullón). “Dos años de reforma sanitaria: más vidas humanas en riesgo”. *Médicos del mundo*. Abril de 2014.
http://www.medicosdelmundo.org/index.php/mod.documentos/mem.descargar/fichero.documentos_Impacto-Reforma-Sanitaria-Medicos-del-Mundo_3ec0bdf9%232E%23pdf

- “Reestructuración del sistema financiero en España”. *Wikipedia*.
http://es.wikipedia.org/wiki/Reestructuraci%C3%B3n_del_sistema_financiero_en_Espa%C3%B1a

- “Resumen de novedades fiscales para 2013: IRPF”. *Pymes y autónomos*. 07 de enero de 2013. <http://www.pymesyautonomos.com/fiscalidad-y-contabilidad/resumen-de-novedades-fiscales-para-2013-irpf>

- SARDÀ, JORDI (Dirigido por). “La economía sumergida pasa factura. El avance del fraude en España durante la crisis”. Miércoles 29 de enero de 2014.
http://www.gestha.es/archivos/actualidad/2014/2014-01-29_InformePrensa_EconomiaSumergida.pdf

- VIÑAS, JAUME. “Chipre, con un tipo del 10%, ingresa el triple que España por Sociedades”. Cinco Días. Madrid, 04/04/2013.
http://cincodias.com/cincodias/2013/04/04/mercados/1365055229_335693.html